

Nadahnjujuće ratnice: Naslijeđe Hojo Masako u japanskoj povijesti

---

Perić, Ozana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:419984>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Ozana Perić

**NADAHNJUJUĆE RATNICE: NASLIJEĐE HŌJŌ
MASAKO U JAPANSKOJ POVIJESTI**

Diplomski rad

Pula, veljača 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Ozana Perić

NADAHNJUJUĆE RATNICE: NASLIJEĐE HŌJŌ MASAKO U JAPANSKOJ POVIJESTI

Diplomski rad

JMBAG: 0303086284, redovita studentica

Studijski smjer: Jednopedmetni diplomski sveučilišni studij Japanologije – opći smjer

Predmet: Japanologija u humanističkim i društvenim istraživanjima

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: japanologija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Nataša Visočnik Gerželj

Pula, veljača 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ozana Perić, kandidatkinja za magistru Japanologije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Ozana Perić

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Ozana Perić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Nadahnujuće ratnice: Naslijeđe Hōjō Masako u japanskoj povijesti

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, veljača 2024.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Pozadina i značaj teme.....	1
1.2. Kazalo imena.....	3
2. Život i djelo Hōjō Masako.....	6
2.1. Prethodna istraživanja.....	6
2.2. Socijalni, politički i kulturni faktori.....	11
2.3. Biografija Hōjō Masako.....	12
2.4. Hōjō Masako i Minamoto no Yoritomo.....	13
2.4.1. Yoritomovo progranstvo u Izu.....	16
2.4.2. Masakina perspektiva u vremenu tranzicije.....	17
2.5. <i>Menoto</i>	18
2.6. Borbe za moć, tragedija i otpornost.....	21
2.6.1. <i>Azuma Kagami</i>	25
2.7. Odnos Masako i Yorriea.....	25
3. Ostavština Hōjō Masako.....	27
3.1. Utjecajna figura.....	27
3.2. Značaj Hōjō Masako.....	28
3.3. Analiza braka.....	29
4. Ōoku.....	30
4.1. Povijesni i kulturni kontekst.....	30
4.2. Politički značaj.....	31
4.3. Kulturni utjecaj.....	32
4.4. Povezanost Hōjō Masako i Ōokua.....	32
5. Život, književnost i feminizam: Yosano Akiko kao pionirka modernog Japana.....	33
5.1. Meiji i Taisho.....	33
5.2. Biografija Yosano Akiko.....	34
5.3. Yosano Akiko i Tekkan.....	37
5.4. Analiza braka.....	40
5.5. Značaj Yosano Akiko.....	41
6. Nasljeđe i utjecaj Yosano Akiko na suvremeno japansko društvo i književnost.....	42
7. Premošćivanje prošlosti i sadašnjosti: osnaživanje modernog Japana nasljeđa Hōjō Masako kroz Yosano Akiko.....	44

8. Zaključak.....	46
9. Sažetak.....	48
10. Summary	49
11. 概要.....	50
13. Literatura.....	51

1. UVOD

1.1. Pozadina i značaj teme

Naslijeđe Hōjō Masako u japanskoj povijesti naglašava važnost Hōjō Masako i njezin utjecaj na japansku povijest. Tijekom 8. stoljeća nove ere carska loza u Japanu imala je vlastitu pisanu povijest. Pisana povijest sadržana je u zapisima *Kojiki (Zapis o drevnim stvarima)* i *Nihon shoki* ili *Nihongi (Povijest Japana)*, a zapisi sadrže brojne priče koje su povezivale vladajuću obitelj izravno s božanskim precima. Jedan od najčešćih motiva u drevnim mitovima o stvaranju slika je žene i mača. Žena je Amaterasu, božica sunca, a mač je oružje koje je iz repa žestoke zmije isklesao njezin brat, Susano. Ovo je bio mač koji je Amaterasu trebala prenijeti svom unuku Ninigiju kada je preuzeo Zemlju. Slika moćne vladarice Japana nije ograničena samo na japansku carsku mitologiju – u kineskim dinastičkim povijestima također postoje reference na zemlju Wa, kako je Japan tada bio poznat, te na vladaricu poznatu kao Himiko ili Pimiko. U *Wei zhi (Povijest dinastije Wei, 297. godine)* navodi se:

Zemlja je prije imala muškarca kao vladara. Nekih 70 ili 80 godina nakon toga bilo je nemira i ratova. Nakon toga ljudi su se složili oko žene za njihovu vladaricu. Zvala se Himiko. Bavila se magijom i čarobnjaštvom, očaravajući ljude... Stanovala je u palači okruženoj kulama i ogradama, s naoružanim stražarima u stanju stalne budnosti. Opis Himiko koja se bavi čarobnjaštvom sugerira da je vladala kao ženski šaman, religiozni medij koji je djelovao kao glasnogovornik kamija (Turnbull, 2012: 7-8).

Ova je uloga svećenice važna jer se tijekom sljedećih stoljeća može pronaći nekoliko autentičnih referenci o zajedničkoj vladavini muškarca i žene koji su možda bili u krvnom srodstvu (a ne bračni par) ili o ženi koja djeluje kao jedini vladar ako nema odgovarajućih muških kandidata. Čini se kako je uobičajeni obrazac u takvim slučajevima bio da muškarac preuzima administrativnu ulogu dok žena obavlja svećeničke dužnosti. Međutim, arheološka istraživanja grobnica vladarica iz 4. stoljeća otkrila su prisutnost oklopa i oružja, pa je moguće da su one vodile trupe u bitku, baš kao u legendi o carici Jingū. Također je utvrđeno da su šamanke bile aktivne na drevnim ratištima, gdje su kroz

proročanstva dolazile do saznanja o vjerojatnom ishodu rata, nadahnjivale svoje borce i proklinjale svoje neprijatelje (Turnbull, 2012: 7-8).

Jedan od razloga zašto je Masako postala važna jest taj što je bila žena, majka i baka moćnih šoguna. Udala se za Minamota no Yoritoma koji je osnovao Kamakura šogunat¹, a njihov brak imao je značajan utjecaj na političke odnose razdoblja. Hōjō klan kojem je pripadao Minamota no Yoritoma stajao je iza šogunata, što je Masako dalo priliku da ojača vlastiti klan. Masako je bila majka Minamoto no Sanetoma, kojeg je podržavala da postane treći Kamakura šogun. Njegov izbor imao je veliki utjecaj na stabilnost šogunata i političke odnose toga vremena. Nakon što je njezin sin svrgnut, Masako je nastavila sudjelovati u političkim događanjima kao jedna od glavnih savjetnica svoga unuka, šestog Kamakura šoguna Minamoto no Sanetokea. Njezina prisutnost i utjecaj pomogli su održavati moć šogunata tijekom ovog turbulentnog vremena.

Kao majka, baka i politička „igračica“, Hōjō Masako osigurala je kontinuitet i stabilnost Hōjō klana i Kamakura šogunata. Njezino djelovanje ojačalo je ulogu žena u političkim sferama toga razdoblja i pokazalo kako su žene bile sposobne i važne sudionice u japanskoj povijesti.

Temeljno istraživačko pitanje ovoga rada odnosi se na spoznaju kako je Hōjō Masako utjecala na političke događaje i stabilnost Kamakura šogunata tijekom srednjeg vijeka u Japanu te povezivanje ostavštine Hōjō Masako s radom Yosano Akiko. Yosano Akiko (与謝野 晶子; 7. prosinca 1878. – 29. svibnja 1942.) bio je pseudonim japanske spisateljice, pjesnikinje, pionirke feministice, pacifistkinje i društvene reformatorice, aktivne u kasnoj Meiji eri te u Taishō i ranoj Shōwa eri Japana (Beichman, 2002:23). Iako Yosano Akiko i Hōjō Masako nisu direktno povezane u smislu zajedničkog rada ili pokreta, njihovi životi i djelovanje predstavljaju fascinantnu paralelu kada se gledaju kroz analitičku prizmu. Yosano Akiko bila je pionirka feminizma i društvene reforme u 20. stoljeću, dok je Hōjō

---

¹ U knjizi *Japan: A Cultural History* autora Donalda Keenana, šogunat je opisan kao oblik vlade koju vode vojni dužnosnici, a koji bi neki mogli smatrati vojnom diktaturom. Keenan (1978: 97–120) tvrdi da je šogunat odigrao ključnu ulogu u oblikovanju japanske povijesti i kulture te da je imao dubok utjecaj na transformaciju Japana u modernu naciju. Prema Keenanovoj analizi, šogunat se pojavio tijekom 12. stoljeća kada su samuraji preuzeli kontrolu od cara. Iako je car zadržao svoju titulu, njegova je vlast postala uglavnom simbolična. U međuvremenu, šogunat je preuzeo odgovornost upravljanja zemljom i zapovijedanja vojskom. U zaključku, Keenan naglašava značajan utjecaj šogunata na japansku povijest, kulturu i društvo. Uvođenjem raznih reformi, šogunat je odigrao ključnu ulogu u tjeranju Japana prema modernizaciji.

Masako bila politička sila i jedna od prvih "shōgun žena" u 12. stoljeću. Yosano Akiko djelovala je u eri modernizacije i zapadnoga utjecaja na Japan, dok je Hōjō Masako bila aktivna u vrijeme političkih previranja i uspona vojne moći.

Ovaj rad ima za cilj analizirati i istražiti navedena istraživačka pitanja s fokusom na ključne aspekte života i djelovanja Yosano Akiko i Hōjō Masako. Iako ove dvije figure nisu bile suvremenice niti su direktno surađivale, cilj je ovog rada uspostaviti vezu između njih kako bi se pružio dublji uvid u njihovu ulogu pionirki i društvenih reformatorica u svojim povijesnim periodima.

Za postizanje ciljeva istraživanja primijenjena je temeljita metodologija koja uključuje kritičko čitanje literature. Kroz sveobuhvatan pristup, istraživačke metode omogućavaju razmatranje višestrukih perspektiva i omogućavaju dublje razumijevanje suštine pitanja.

Osim ako nije drugačije navedeno, svi su prijevodi u tekstu diplomskog rada moji.

1.2. Kazalo imena

Hōjō Masako, str. 9	Ključna figura u japanskoj povijesti, supruga Minamoto no Yoritoma i majka šoguna Minamota no Sanetomoa.
Hōjō Tokimasa, str. 16	Otac Hōjō Masako i jedan od ključnih vođa klana Hōjō tijekom Kamakura razdoblja.
Hōjō Yoshitoki, str. 12	Sin Hōjō Tokimase, vodio je Hōjō klan nakon svog oca.
Hōjō no Maki, str. 17	Supruga Hōjō Tokimase i maćeha Hōjō Masako.
Minamoto no Yoritomo, str. 9	Osnivač Kamakura šogunata i jedan od najmoćnijih vođa u Japanu tijekom kasnog 12. i ranog 13. stoljeća.
Minamoto no Yoriie, str. 10	Sin Minamoto no Yoritoma, naslijedio je njegovu poziciju vođe klana Minamoto, ali je umro mlad i nije ostavio značajan trag.

Minamoto no Sanetomo, str. 10	Sin osnivača Kamakura šogunata Minamota no Yoritoma i treći šogun.
Taira no Kiyomori, str. 9	Vođa klana Taira i jedan od najmoćnijih ljudi u Japanu tijekom kraja 12. stoljeća. Poznat je po svom političkom talentu i vojnim sposobnostima te je imao značajan utjecaj na političke i vojne događaje svog vremena.
Obitelj Hiki, str. 10	Samuraji koji su služili Minamoto no Yoshitsuneu tijekom Genpejskog rata (1180. - 1185. godine). Poznati su po svojoj lojalnosti Yoshitsuneu te su imali ključnu ulogu u nekim bitkama i događajima tog razdoblja.
Gotoba, str. 10	82. car Japana. Iako je počeo vladati kao car s puno moći, njegova je vlast kasnije ograničena od strane klana Hōjō, posebno nakon što je pokušao organizirati pobunu protiv njih.
Fujiwara no Kanezane, str. 10	Član Fujiwara klana, jednog od najmoćnijih u japanskoj povijesti. Kanezane je bio poznati pjesnik, političar i intelektualac.
Gorō – Hōjō Munetoki, str. 16	Nadimak Hōjō Munetokija, člana klana Hōjō tijekom Kamakura razdoblja u japanskoj povijesti. Hōjō Munetoki bio je sin Hōjō Tokimasae, vođe klana Hōjō te brat Hōjō Yoshitoke. Gorō je bio poznat po svojoj hrabrosti i vojnoj sposobnosti te je igrao važnu ulogu u vođenju klana Hōjō tijekom političkih i vojnih sukoba toga doba.
Yamaki Kanetaka, str. 18	Japanski samuraj koji je živio tijekom Sengoku razdoblja koje je obilježeno brojnim ratovima i sukobima između feudalnih gospodara u Japanu.
Itō Sukechike, str. 17	Japanski samuraj i pjesnik iz Kamakura razdoblja.
Gospa Tokiwa, str. 19	Najpoznatija po ulozi majke slavnog japanskog vojskovođe Minamoto no Yoshitsunea i čuvenog Minamoto no Noriyorija, gospa Tokiwa bila je žena izuzetne hrabrosti i požrtvovnosti.

Zenjō, Yoshitsune i Gien, str. 19	Tri značajne osobe u japanskoj povijesti, posebno tijekom Genpejskog rata.
Princ Mochihito, str. 20	Japanski princ koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata u 12. stoljeću. Bio je jedan od članova carske obitelji; bio je sin cara Go-Shirakawaa.
Hiki Yoshikazu, str. 22	Japanski samuraj koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata u 12. stoljeću. Bio je vođa klana Hiki.
Adachi Morinaga, str. 22	Japanski samuraj koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata u 12. stoljeću. Bio je vazal klana Minamoto i poznat po svojoj hrabrosti i vojnoj vještini.
Kawagoe Shigeyori, str. 22	Japanski samuraj i vojni vođa tijekom Sengoku razdoblja u 16. stoljeću. Njegova obitelj, Kawagoe, bila je vazal klana Uesugi, jednog od moćnih klanova toga vremena.
Kajiwara Kagetoki, str. 2	Japanski samuraj i vojni vođa koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata u 12. stoljeću. Bio je vazal klana Minamoto i igrao je važnu ulogu u sukobima protiv klana Taira.
Ōhime, str. 23	Kći Masako i Yoritoma.
Kiso Yoshinaka. str. 24	Također poznat i kao Minamoto no Yoshinaka, japanski samuraj i vojni vođa koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata. Bio je član klana Minamoto, klana koji se suprotstavljao klanu Taira u Genpejski ratu za vlast nad Japanom.
Shizuka, str. 25	Poznata kao ljubavnica Minamota no Yoritome, slavnog japanskog vojskovođe i člana klana Minamoto.
Awa i Zenjō, str. 27	Sestra Hōjō Masako i njezin muž.
Kujo Yoritsune, str. 31	Japanski plemić i vojni vođa koji je živio tijekom razdoblja Genpejskog rata. Bio je član klana Minamoto, poznatog i kao

	Genji, jednog od dva glavna klana koja su se borila za prevlast tijekom Genpejskog rata.
Yosano Akiko, str. 5	Japanska pjesnikinja, spisateljica i feministica.
Yosano Tekkan, str. 38	Muž pjesnikinje, spisateljice i feministice Yosano Akiko.
Sakagami Tsune, str. 36	Majka pjesnikinje, spisateljice i feministice Yosano Akiko.
Ōtori Shōshichi, str. 37	Otac pjesnikinje, spisateljice i feministice Yosano Akiko.
Kōno Testunan, str. 39	Prijatelj pjesnikinje, spisateljice i feministice Yosano Akiko.
Yamagawa Tomiko, str. 40	Još jedna japanska spisateljica, smatra se da je imala aferu s Tekkanom.

2. Život i djelo Hōjō Masako

2.1. Prethodna istraživanja

Istraživanje o ulogama žena u feudalnom Japanu dalo je dragocjene uvide u zamršenu društvenu, kulturnu i povijesnu dinamiku tog doba. Takve studije istražuju načine na koje su se žene pozicionirale unutar različitih društvenih slojeva i kako su se njihove uloge razvijale kroz različita razdoblja feudalnog doba. Potonje istraživanje rasvjetljava kako su se žene snalazile u tradicionalnim normama, istovremeno dajući značajan doprinos društvu i kulturi.

Prema urednicima knjige *Rethinking Japanese Feminisms*, neka od prethodnih istraživanja na ovu temu uključuju tezu kako ponovno promišljanje japanskog feminizma nudi široki pregled široke raznolikosti feminističke misli i prakse u Japanu od ranog dvadesetog stoljeća do danas. Oslanjajući se na metodologije i pristupe iz antropologije, kulturalnih studija, studija roda i seksualnosti, povijesti, književnosti, medijskih studija i sociologije, svako poglavlje predstavlja rezultate istraživanja temeljene na nekoj

kombinaciji izvornog arhivskog istraživanja, rigorozne analize teksta, etnografskih intervjua i promatranja sudionika. Na temelju više od četiri desetljeća feminističkog istraživanja na japanskom i engleskom jeziku, kao i desetljeća povijesti žena, ova knjiga nudi raznolik i višestruk pristup proučavanju japanskog feminizma bez premca u postojećim publikacijama (Bullock, Kano i Welker, 2018: 1, url).

Da žene i klasa u japanskoj povijesti predstavljaju značajnu prekretnicu u istraživanju roda i ženskih uloga u japanskom društvu, tvrde Hitomi Tonomura, Anne Walthall, Haruko Wakita, autori djela *Women and Class in Japanese History*. Štoviše, to predstavlja značajno postignuće u poticanju suradnje između japanskih i zapadnih znanstvenika u ovom području. Ovo zajedničko nastojanje rezultat je opsežnih međunarodnih seminara i dijaloga koji su trajali pet godina, a uključivali su stručnjake iz različitih disciplina i gledišta. Konačni cilj bio je poboljšati razumijevanje višestruke prirode rodne dinamike u Japanu, kako prošlosti tako i sadašnjosti. (Tonomura, Walthall i Wakita, 1999: 10).

Noriko Kurushima, u radu *Marriage and Female Inheritance in Medieval Japan*, istražuje status žena u kasnom srednjovjekovnom Japanu ispitujući brak i nasljeđe, posebno kroz koncept *ie* (kućanstvo kao temeljna društvena jedinica). Nudi svježju perspektivu odnosa između žena i muškaraca, dok s poštovanjem osporava pretpostavku Takamure Itsue da je prisutnost žena dovela do restriktivnog oblika braka koji ih je lišio slobode, prava i vlasništva nad imovinom (Kurushima, 2004: 228). Razmatrajući klasne razlike, rad istražuje pravni, društveni i ekonomski položaj žena. Ovo istraživanje pokazuje da EK (točan pojam nije jasan) u početku nije ugnjetavao žene, no s vremenom su unutarnji i vanjski čimbenici nagrizli njegovu neovisnost, što je rezultiralo postupnim isključivanjem žena s položaja moći. Rad također pomno ispituje različite bračne obrasce među različitim društvenim klasama i praksama nasljeđivanja. Unatoč koncentraciji vlasništva kroz primogenituru², nasljeđivanje žena zadržalo se sve do šesnaestog stoljeća. U konačnici, rad zaključuje kako se trenutni status žena u modernom Japanu može pratiti unazad do kasnog srednjeg vijeka i s poštovanjem kritizira Takamurea što je analizirao ovo vremensko razdoblje isključivo iz moderne perspektive (Kurushima, 2004: 223-245).

2.2. Povijesni i kulturni kontekst Kamakura razdoblja

Prema World History Encyclopedia, Kamakura razdoblje započinje Minamotovom pobjedom nad Tairom. A dobilo je ime po gradu Kamakuri, domu Minamotovih pristaša (Cartwright, 2019, url). Kamakura razdoblje u japanskoj povijesti smješteno je između centralizirane vladavine Nara i Heian razdoblja i lokalizma Muromachi razdoblja. Kamakura režim pojavio se nekoliko stotina godina nakon pojave posebne ratničke klase u Japanu. Tijekom jedanaestog i dvanaestog stoljeća ratnici su igrali značajnu ulogu u upravljanju posjedima i provincijama, no i dalje su bili dio hijerarhije koju je nadzirao dvor iz Kyota. Njihova je vlast bila ograničena na opće upravne i policijske funkcije, a moć je ostala centralizirana u glavnom gradu i njegovim institucijama tijekom cijelog Heian razdoblja. Prva pukotina u ovom sustavu dogodila se 1180. godine kada je Minamoto no Yoritomo, prognani vođa jednog od dva velika vojna klana u zemlji, odlučio osporiti dominaciju Kyota. Yoritomov suparnik, Taira no Kiyomori, imao je snažan utjecaj na carsku prijestolnicu i birokraciju. Yoritomov plan bio je odvojiti istočne provincije i uspostaviti novu vladu pod kontrolom ratnika. Zanimljivo je, međutim, da je većina potencijalnih pobunjenika ipak priznavala vlast cara – zbog toga je Yoritomovo proglašenje neovisnosti viđeno kao način da se oslobode Tairine kontrole. Sukob koji je uslijedio (1180.-1185.) obično se naziva Genpejski rat, nazvan po klanovima Genji (kojoj je pripadao Minamoto) i Heishi (kojoj je pripadao Taira). Međutim, uključeni ratnici od početka su bili svjesni kako je u pitanju puno više od časti ovih klanova. Prisegom na vjernost Yoritomovom vodstvu, borci su mogli dobiti naslove, zemlju i službu koja je zaobilazila tradicionalne vladine strukture. To je pokrenulo pokret za "neovisnost", koji se razvio u istočnim regijama i počeo se širiti cijelom zemljom. Do sredine 1183. sukob je eskalirao u građanski rat na nacionalnoj razini. Brza eskalacija predstavljala je rizik za Yoritomovu novu vladu na istoku – sada je on bio u opasnosti da ga preplavi (novi) val nemira i nereda. Tairov klan već se pokazao neučinkovitim u kontroli neobuzdanog ponašanja ratnika i pustolova. Stoga je na klanu Minamoto (koji je uspostavio mir s carskim dvorom sredinom 1183.) bilo da vrati stabilnost. To je od ratničkog režima zahtijevalo da, donekle, ide protiv vlastite društvene klase. No izdavanjem zapovijedi protiv bezakonja i otimanja zemlje u provincijama, Yoritomo je postupno širio svoj utjecaj. To je bilo osobito važno jer su ratnicima koji su se zavjetovali na odanost Yoritomu i na održavanje mira i dalje obećavani zemljišni certifikati

i/ili nove darovnice. Na taj su način i aristokrati iz prijestolnice i borci iz provincije jednako odužili Kamakuri. Konačni pad generala Taire dogodio se početkom 1185., međutim, sukob unutar društva još se nije smirivao. Od 1184. godine lojalni ratnici počeli su osnivati lokalne posjede poznate kao *jito*, a godinu dana kasnije Yoritomo je to učinio privilegijom za svoje najbliže saveznike. Svrha toga poteza bila je dvojaka: uspostaviti dosljednu metodu nagrađivanja lojalnih podanika i stati na kraj agresivnom rastu lokalne uprave bez odgovornosti. (Mass, 1976: 3-5)

Razdoblje prije Jōkyū³ obilježio je uspon klana Hōjō kao vodeće sile. Međutim, taj napredak nije bio tako lak kao što se često prikazuje. Tijekom toga su razdoblja bile česte borbe za vlast i pobune, zbog čega je položaj klana bio neizvjestan. Yoritomova smrt ostavila je prazninu u vodstvu i stvorila politički vakuum jer njegovi sinovi Yoriie i Sanetomo nisu bili sposobni kao otac. Stoga je koalicija vazala morala preuzeti vlast, što je rezultiralo nestabilnošću. Od 1200. do 1203. obitelji Hiki i Hōjō dijelile su vlast nad koalicijom. Yoriieov svekar, glava obitelji Hiki, imao je neprijateljski odnos s obitelji Hōjō. To je na koncu rezultiralo nasiljem i zamjenom – umjesto Yoriie došao je popustljiviji Sanetomo, a obitelj Hiki je uništena. To je omogućilo Tokimasi, članu obitelji Hōjō, da nakratko preuzme izravnu kontrolu nad Kamakura bakufuom. Dugo se vjerovalo da je Tokimasa zaustavio brzi uspon 1203. postavši regent novom šogunu Sanetomu. Dok su Hōjō uspješno učvršćivali svoju dominaciju, slična se situacija odvijala u Kyotu s nedavno umirovljenim carem. Gotoba je imao velike koristi od Yoritomovog nespretnog uplitanja u dvorsku politiku sredinom 1190-ih. Kada se 1198. godine "umirovio" u dobi od osamnaest godina, njegov neposredni cilj bio je neutralizirati neke od članova vlastite pratnje. Upravo je ta skupina orkestrirala uklanjanje frakcije Kanezane⁴ i ometala Yoritomove planove na

---

³ Jōkyū rat (承久の乱, *jōkyū no ran*), također poznat kao Jōkyū nemir ili Jōkyū pobuna, odnosi se na sukob iz 1221. godine, a koji se vodi između umirovljenog cara Gotobea i Klana Hōjō, koji su bili regenti Kamakura Shogunata. Rat je započeo kada je car Gotoba pokušao svrgnuti Šogunata, što je rezultiralo porazom njegovih snaga u bitci kod Ujia. Ovaj događaj označio je završetak imperijalnih nastojanja da preuzme vlast od šogunata, osnaživanje samurajske klase i promjene u strategijama ratovanja (Hall, 1988: 210-212).

⁴ Kanezane (兼実, 1149. – 1207.), također poznat kao Fujiwara no Kanezane, bio je visoko cijenjeni japanski dvorski plemić, pjesnik i pisac dnevnika koji je živio na prijelazu iz Heian razdoblja u Kamakura razdoblje. Potjecao je iz prestižne loze; bio treći sin Fujiwara no Tadamichija, poznatog državnika i regenta. Sam Kanezane imao je značajne položaje vlasti, prvo je služio kao regent za cara Gotobu od 1185. do 1189., a kasnije je preuzeo cijenjenu ulogu *dajjō-dajjina* (velikog kancelara) od 1189. do svoje smrti 1207. godine (Morley, 1994: 150).

dvoru. Do 1202. Gotoba je uspješno stekao neovisnost i bio je na dobrom putu da preuzme kontrolu nad glavnim gradom. Osnovao je svoj ured, nazvan *in-no-cho*, kao glavno tijelo za donošenje odluka u Kyotu, i aktivno težio većem bogaćenju, često na račun suparničkih vlasnika. Kao rezultat toga, u Kyotu je rastao osjećaj nesigurnosti, slično kao i u Kamakuri. Gotoba se potrudio iskoristiti sve veće nezadovoljstvo ratnika ponudivši im alternativni oblik podrške. Rekrutirajući i *gokenine*⁵ i *ne-gokenine* za jedinice svoje osobne garde i dodijelivši im različite činove i uloge, postavio je (iako toga možda i nije bio svjestan) temelje za vojnu silu koja će se kasnije sukobiti s Kamakurom (Yamamura, 2008: 67-68)

Općenito se smatra kako su događaji iz 1219. odigrali ključnu ulogu za početak rata. Godinu prije Hōjō Masako otputovala je u Kyoto kako bi pregovarala s Gotobom o imenovanju šoguna. Da je Sanetomo imao nasljednika, ovo putovanje ne bi bilo potrebno. No s obzirom na to da Sanetomo nije imao nasljednika, a bio im je potreban šogun kojem bi bili regenti, Hōjō je odlučila izabrati nasljednika iz carske obitelji. Ovaj bi izbor dao položaju bakufua⁶ (i njima samima) neupitan legitimitet, dok je za Gotobu (čiji je maloljetni sin imenovan), postojala mogućnost da bakufu bude apsorbiran u carsku državu. Međutim, nakon Sanetomova ubojstva početkom 1219., bivši se car predomislio i odustao od prethodnog dogovora, pridonoseći krizi u Kamakuri. Nakon demonstracije sile u glavnom gradu, osigurao se kompromisni izbor – za novoga šoguna izabrano je dijete iz Fujiwara klana. Međutim, kada je dijete dovedeno u Kamakuru, bivši je car odlučio uskratiti njegovo službeno imenovanje – što je, između ostaloga, potaknulo rat. Odgovor aristokracije pod Kyotom nakon početka rata bio je različit; mnogi su odabrali neutralnost, a neki nisu mogli kontrolirati ni svoje vazale, stoga nisu mogli ni krenuti u rat. Tako se pod

---

⁵ Gokenini, poznati kao časni pratioci, služili su kao lojalni vazali šogunatu Kamakura tijekom Kamakura razdoblja (1185.-1333.). U zamjenu za nepokolebljivu odanost šogunu, dobivali su zemlju i razne privilegije. Dok je većina Gokenina potjecala iz cijenjene samurajske klase, pojedinci iz različitih društvenih skupina (poput trgovaca ili farmara) također su mogli postati Gokenini. Tijekom sukoba, poslušno su služili šogunu i plaćali poreze kako bi uzdržavali vladu. Gokenin je imao značajan utjecaj u japanskom društvu tijekom Kamakura razdoblja, marljivo održavajući stabilnost Šogunata i pridonoseći rastu japanske kulture (Hall, 1988: 194).

⁶ Bakufu, poznat i kao "šatorska vlada", bio je sustav vladanja u Japanu od 1185. do 1868. Cijenjeni vođa bakufua bio je šogun, koji je držao najviše vojno zapovjedništvo i bio pravi vladar Japana. Osnovan od strane Minamoto no Yoritomoa nakon pobjede nad klanom Taira u Genpejskom ratu, bakufu je imao sjedište u Kamakuri i u početku je postojao samo u regiji Kantō. Postupno se njegov utjecaj proširio na cijelu naciju (Hall, 1988: 189-205).

Gotobom ponovno pokazalo kako je jedinstvo Kyota nemoguće postići, baš kao što se to dogodilo i Kiyomoriju⁷ dvije generacije ranije.

Za shvaćanje cijeloga rata važno je razmotriti i namjere bivšeg cara i što se nadao postići napadom na Kamakuru. U svojoj objavi rata, posebno je istaknuo Hōjōa Yoshitokija koji je mogao biti viđen kao zajednički neprijatelj i njemu i potencijalnim ratnicima. Minamoto, koji više nisu bili na vlasti, mogli su se pohvaliti njihovom službom dvoru, dok se klan Hōjō mogao s pravom kritizirati kao uzurpator. Nadalje, Gotoba je suptilno zatražio od naroda Kamakure da se ubuduće oslone na sudsku vlast Kyota, s ciljem kompromitiranja jurisdikcije Kamakure bez izravne prijetnje da će rastaviti bakufu. Međutim, traženje potpore ratnika u svrgavanju ratničke vlade samo je umanjilo Gotobine šanse za uspjeh. Tijekom Kamakura razdoblja ljudi u Japanu imali su specifičan način života i vjerovanja koja su im bila važna. To se odnosilo na tradiciju, običaje i stvari koje su cijenili. Bilo je to vrijeme kada su ljudi slijedili određena pravila i imali specifične načine obavljanja stvari. Zen budizam postao je vrlo popularan tijekom Kamakura razdoblja. Bio je to novi način razmišljanja koji se fokusirao na učenje iz osobnih iskustava i duboko promišljanje o sebi. Takav način razmišljanja također je imao veliki utjecaj na umjetnost, knjige i ono što su ljudi smatrali lijepim u to vrijeme (Hall et al. 2008: 70-71, 93-94).

2.2. Socijalni, politički i kulturni faktori

Ovo razdoblje karakterizira uspon samuraja i premještanje političke moći iz ruku carske obitelji u ruke šoguna. Kako je društvo bilo patrijarhalno, žene su bile podređene muškarcima. Njihova zadaća uglavnom je bila briga o domaćinstvu i muškim članovima obitelji. Kako više izvora tvrdi, žene su pripadale obiteljima i kućanstvima što podupire prethodno navedene informacije (Bizational, 2005: 39-57).

Kada se bavimo političkim faktorima, kako je naglašeno u izvorima kao što su *Japanese Women: New Feminist Perspectives on the Past, Present and Future*, 1992 i *Heroic with Grace*, 2015, primjećujemo da su percepcije samuraja i kodeksa časti (bakufu) postale idealizirane.

---

⁷ Kiyomori Taira, istaknuti japanski samuraj, živio je tijekom kasnog Heian razdoblja (794.-1185.) i ranog Kamakura razdoblja (1185.-1333.). Služio je kao cijenjeni vođa klana Taira i preuzeo je ulogu de facto vladara Japana od 1180. do 1185. godine (Hall, 1988: 167-177).

Taj naglašen narativ nije nužno rezultirao značajnim poboljšanjima u životima žena. Kao posljedica toga, njihov položaj nije doživio bitne pozitivne promjene, ostajući u suštini nepromijenjen (Fujimura-Fanselow, 1995: 104).

Putem analize kulturnih faktora, koja je dodatno produbljena u opširnom kontekstu navedenih izvora, uočavamo izbijanje novih paradigmi umjetnosti, književnosti te religioznih praksi. U ovom procesu, značajno mjesto zauzima ekspanzija budizma, čiji su utjecaji prepoznatljivi i duboko prodorni. Neupitno, budizam je preoblikovao kulturni pejzaž, a određeni koncepti unutar budističke doktrine pružali su okvir koji je mogao oblikovati percepciju o ženama. Iako budistički tekstovi ostaju predmet interpretacijske varijabilnosti, neosporno je da su mnogi od njih promovirali konvencionalnu ulogu žene kao pasivne, podložne i potpuno naklonjene članice obiteljskog tkiva. Ovakav naglasak na tradicionalnim ulogama žena, iako su postojale nijansirane interpretacije, reflektira određeni aspekt budističke misli tog doba (Tonomura, 1992: 10).

Tsutsui (2009: 55-56) navodi kako je glavni cilj budizma ublažiti patnju uzrokovanu ciklusom rađanja i ponovnog rađanja (*samsara*), koji je pod utjecajem učinaka karme (vjerovanje da je nečije trenutno stanje rezultat prošlih radnji i da će sadašnje radnje utjecati na budućnost). Osim toga, autor ističe da je to bio izravan izazov široko prihvaćenom mišljenju da rođenjem kao žena nosi inherentne karmičke prepreke ("pet prepreka"; "duboka i teška zla karma") i da se žene trebaju ponovno roditi kao muškarci kako bi imale bolje šanse oslobođenja. Još jedna važna točka je da su pojedinci iz bilo kojeg društvenog statusa ili karmičke pozadine mogli postići spasenje, što znači da oni koji su bili privilegirani u životu nisu imali nikakvo nadmoćnije pravo na spasenje. Jedna od karakteristika srednjovjekovne religije učenje je koje je namijenjeno široj populaciji i naglašava pojam spasenja.

2.3. Biografija Hōjō Masako

Kako tvrdi Benton Fukazawa (2015: 1, url), Hōjō Masako (1157. – 1225.) imala je značajan utjecaj na japansku povijest. Prvo, kao supruga osnivača šogunata Kamakura, Minamoto no Yoritoma, zatim kao majka dvojice šoguna, i konačno kao "šogunova udovica" (*ama shōgun*) za vrijeme vladavine guvernera Hōjoja. Ne samo da je nadživjela muža, već i sve četvero djece. Njen život obavijen je legendama. Masako je bila strastvena i ponosna

žena, pokazivala je svoju ljubomoru prema muževim vezama s drugim ženama tako što je čak poslala vojsku da uništi dom jedne od njegovih ljubavnica. Također je bila odlučna i inteligentna. Kada se pokazalo da je njezin najstariji sin Yoriie nesposoban, Masako je poduzela strateške korake kako bi ga uklonila s položaja drugog Kamakura šoguna, nakon što su njezin otac i braća bili odgovorni za smrt njegove žene i sina. Dostupni izvori o Hōjō pružaju nepotpuno razumijevanje njezina života, ali brojne su se legende pojavile na temelju ograničenih povijesnih činjenica. Ako ništa drugo, bila je poznata kao značajna heroina. Pripovjedači, četiri stoljeća nakon njezina vremena, preuveličali su ljubomorni aspekt njezina karaktera prikazujući je kao toliko obuzetu bijesom prema Yoritomovoj dobroti da se manifestirao u osvetoljubiv duh koji ga je ubio. Drugo popularno vjerovanje o Masako je da je bila gladna moći, udala se za Yoritoma kako bi ispunila svoju ambiciju, a nakon njegove smrti, vladala je neizravno, ali čvrsto, preko svojih sinova šoguna, svog oca regenta te braće.

Autorica Benton Fukazawa (2015: 22, url) također uključuje Nagai Michiko (r. 1925.) kao izvor za svoje istraživanje. Nagai je poznata po svom romanu *Hōjō Masako* (1969), koji pruža sveobuhvatnu i nepristranu studiju o Masako. Kao istaknuta osoba u povijesnoj fikciji, Nagai nadilazi puko pripovijedanje dobro poznatih povijesnih činjenica. Ona marljivo provodi temeljita istraživanja koristeći primarne izvore iz tog razdoblja, istovremeno uzimajući u obzir sve potencijalne pristranosti svojstvene tim izvorima.

2.4. Hōjō Masako i Minamoto no Yoritomo

Nakon nesretne smrti njegova brata, piše Turnbull (2012: 11), novouspostavljeni šogun Minamoto no Yoritomo stupio je u brak s Hōjō Masako (1157-1225), ženom izuzetne odlučnosti. Unatoč očevim namjerama da je zaruči s nekim drugim, Masako se nije imala na koga osloniti osim na Yoritoma. Kad ju je Hōjō Tokimasa, njen otac, zatočio, uspjela je pobjeći i stala uz budućeg šoguna do kraja njegova života.

Benton Fukazawa (2015: 9-10, url) navodi da nakon što je Masakina majka preminula zbog komplikacija nakon poroda, Masako je preuzela odgovornost ispunjavanja majčinih dužnosti. Točna priroda ovih dužnosti nije jasna, ali kao najstarija kći, vjerojatno se morala brinuti za svog mlađeg brata Gorōa (Munetoki), koji je bio peti sin u obitelji, i nadgledati svakodnevne kućanske poslove uz pomoć svoje mlađe sestre. Masako se udala kasnije

u životu prema tadašnjim standardima, a Benton Fukazawa (2015: 9-10, url) zaključuje da su je vjerojatno te odgovornosti spriječile da se ranije uda. Obitelj Hōjō, u smislu veličine i broja ratnika, nije bila tako velika ili jaka kao veći zemljoposjednici u regiji, poput klana Miura na poluotoku Miura. Nagai Michiko, jedna od prvih povjesničarki, istaknula je da klan Hōjō nije imao toliki utjecaj u području Kantō (današnja regija Tokyo-Izu) kao što se prije vjerovalo. Uspon klana Hōjō na vlast bio je usko povezan s klanom Minamoto, točnije s Yoritomom. Da se Masako nije udala za Yoritoma, tvrdi autorica, njezin vlastiti život možda ne bi bio neobičan, a njezina obitelj ne bi značajno utjecala na povijest. Posjed klana Hōjō i broj ratnika-sljedbenika bili su premali da bi se razlikovali. Osim toga, njihova loza nije bila osobito istaknuta, unatoč tome što su tvrdili da potječu iz Taire, što je bilo uobičajeno među ratničkim obiteljima u regiji Kantō. Međutim, nema puno dobro dokumentiranih dokaza koji podupiru ovu tvrdnju. U vrijeme Masakina rođenja, Izu je bio pod kontrolom vladajućeg klana Taira, s guvernerom postavljenim iz Kyota. Međutim, Masakin otac, Hōjō Tokimasa, imao je malo političkih veza u glavnom gradu i nije mu povjeren ovaj položaj.

Benton Fukazawa (2015: 104-111, url) piše o dobro poznatoj legendi o njihovoj romansi; nakon što je saznao za Masakin interes za Yoritomu, Tokimasa je brzo dogovorio njezin brak s Yamakijem Kanetakom, guvernerom i visokim predstavnikom vlade Kyōta u Izuu. Prvotno je Masako pristala na dogovor, ali kako se bližio datum vjenčanja, počela se predomišljati. Autorica navodi kako je na večer ceremonije vjenčanja pobjegla od kuće kako bi bila s Yoritomom. Otkrit će se da je Yoritomov prvi čin pobune kada je uzeo oružje u ruke 1180. bilo ubojstvo Kanetake.

Kad je Masako bila u kasnim tinejdžerskim godinama, Tokimasa je otišao od kuće zbog trogodišnjeg roka stražarske dužnosti. Tijekom svog boravka u Kyōtu, upoznao je i oženio svoju drugu ženu, poznatu kao gospa Maki, sestru upravitelja imanja u vlasništvu jednog od Kiyomorijeve⁸ polubračće. Ova žena, čije ime sugerira povezanost s vlasništvom konja (*maki*), ponosila se svojim poznavanjem Kyōta. Masako, koja je tada još uvijek bila slobodna, užasnuto je otkrila da je očeva nova supruga istih godina kao i ona - dvadeset.

---

⁸ Kiyomori (1118.–1181.) bio je vrlo utjecajan japanski aristokrat i vojni zapovjednik koji je bio regent cara Antokua tijekom kasnijih godina Heian razdoblja. Imao je istaknutu ulogu unutar cijenjenog klana Taira, koji je stekao značajno priznanje tijekom njegova života (Encyclopedia Britannica, 2023 Kiyomori).

Njihov različit odgoj i bliske godine uzrokovali su nesklad i spriječili bilo kakvu bliskost u njihovom odnosu. Gospa Maki rodila je nekoliko kćeri. Neprijateljstvo između Masako i njezine polubraće i sestara na kraju će dovesti do pada njihova oca. Tijekom Tokimasinog odsustva u glavnom gradu, Masako je započela svoju vezu s Yoritomom. Kad se njezin otac vratio kući i saznao za njihovu vezu, bio je bijesan. Njegovi oštri prigovori njihovom spoju bili su opravdani. Prvo, nije želio povezati svoju obitelj s Minamoto, koji su bili najveći neprijatelji vladajuće Taire, jer bi to ugrozilo savezništvo koje je sklopio kroz brak s gospom Maki. Osim toga, Yoritomo je već bio otac djeteta s kćeri Itō Sukechike, lokalnog gospodara moćnijeg od Tokimase. Sukechika je ubio bebu kako bi okončao vezu svoje kćeri s potencijalnim izopćenikom i zaštitio obiteljske veze s Tairom. Tokimasa vjerojatno nije namjeravao dopustiti svojoj kćeri da uđe u vezu koja bi mogla imati opasne posljedice za njega i cijelu njegovu obitelj. Masako je znala što želi, čak i kao mlada žena. Mora da je duboko voljela Yoritoma jer je, suočena s očevim protivljenjem, pobjegla od kuće jedne mračne, kišne noći. Uz bratovu pomoć, žurno je putovala pješice preko blatnih planinskih cesta kako bi bila s Yoritomom. Potražili su utočište u planinskom hramu dok se Tokimasin bijes nije stišao i on je nevoljko pristao na brak (Fukazawa, 2015: 106-111, url).

Sljedeći intervju autorice koja je označena Benton i prethodno navedene autorice romana Hōjō Masako, Nagai, daje svoju pronicljivu perspektivu o odnosu između Masako i Yoritoma:

BENTON. Hoćete li komentirati ovu konkretnu legendu o mogućem ljubavnom trokutu?

NAGAI. Ovo je vrlo poznata priča, ali čista izmišljotina. *Azuma kagami* (*Istočno zrcalo*, kronološki zapis Kamakura šogunata od 1180. do 1266. sastavljen tijekom sredine trinaestog i ranog četrnaestog stoljeća) daje Yoritomov razlog za napad na Kanetaku kao "osvetu". Osveta ovdje ne znači nužno, kao što svi vole misliti, da je uzvraćao bivšem suparniku za Masako. Legenda se prvi put pojavljuje u *Soga monogatari* (*Osveta braće Soga*), herojskoj priči smještenoj u Yoritomovo vrijeme, ali dovršenoj negdje tijekom četrnaestog stoljeća. To dokazuje da se radi o kasnijoj interpolaciji. Sa sigurnošću znamo da je Kanetaka doista bio dodijeljen Izuu, ali kad je on stigao, Masako i Yoritomo već su bili vjenčani i imali jedno dijete. Priča o ljubavnom trokutu toliko je poznata da je svatko tko piše o Masako neizbježno uključi. Sada se ponekad pitam jesam li je trebala izostaviti iz svog romana, ali legenda je u to vrijeme bila previše privlačna da bi je izostavila.

BENTON. Postoje i druge legende o njihovom braku koje niste upotrijebili u svom romanu. Biste li razgovarali o njima?

NAGAI. Prema poznatoj epizodi, također pronađenoj u *Soga monogatari*, Yoritomo je povjerio posluži da isporuči njegovo prvo ljubavno pismo, koje nije bilo namijenjeno Masako, već njezinoj mlađoj sestri. Masako je sebi priskrbila Yoritoma i svoju kasniju slavu kao supruge osnivača Kamakura šogunata. Ova legenda ima još jednu verziju: Yoritomo nije želio uspostaviti vezu s djevojkom bez majke kojoj nedostaje zaštita ženske skrbnice, i zbog toga je svoju ljubav usmjerio prema njezinoj mlađoj polusestri; ali Yoritomov pratilac bio je naklonjen Masako i pobrinuo se da se ljubavno pismo nađe u njezinim rukama. Moje istraživanje uvjerilo me da je i ova priča fikcija. Masako je imala još jednu mlađu sestru, ali iste majke. Kćeri gospe Maki bile su premlade u to vrijeme da bi bile predmet Yoritomove pažnje. Dakle, ova priča nema činjeničnu osnovu. U svom romanu nisam upotrijebila nijednu od ove dvije poznate verzije.

BENTON. Kakvo je vaše mišljenje o braku Yoritome i Masako?

NAGAI. Masakina ljubav prema Yoritomu bila je intenzivna. Sve njezine emocije bile su intenzivne. Njezina ljubav nije dopuštala Yoritomu da pokaže ljubav prema drugim ženama. Tradicionalni izvještaji prikazuju Masako kao oličenje ambiciozne žene, toliko pohlepne za moći da je htjela postati suprugom šoguna i udala se za Yoritoma samo iz tog razloga. Obitelj Hōjō također je podržavala Yoritoma na bojnopolju kako bi stekla osobnu moć. Yoritomova budućnost, s druge strane, izgledala je mračno. Vjerujem da ga je Masako voljela. Stoga joj nije bilo važno što nije imao nade promijeniti svoj status prognanika. Yoritomo je već bio u svojim tridesetima, prema tadašnjim standardima više nije bio mladić. Masako se stoga odlučila udati za srednjovječnog prognanika, čovjeka bez vlastite perspektive, čovjeka bez nade da će postići bilo kakav položaj u glavnom gradu. Mora da joj je motiv bila ljubav.“ (Fukazawa, 2015: 120-174, url)

2.4.1. Yoritomovo prognanstvo u Izu

Masako je imala tri godine 1160. kada je Yoritomo, nasljednik poglavice Minamoto, poslan u prognanstvo u Izu. Prema autorici Benton Fukazawa (2015: 29, url), njegov otac Yoshitomo vodio je neuspješnu pobunu nazvanu Heiji pobuna 1159. protiv kancelara Taira no Kiyomoriya, koji je bio vođa suparničkog vojnog klana na vlasti u to vrijeme. Nažalost, Yoshitoma je ubio podmukli vojnici, a njegovi su saveznici, zajedno s njihovim potomcima, pogubljeni. Međutim, Kiyomori je pokazao malo popustljivosti prema Yoshitomovim

preživjelim sinovima, koji bi bili brzo pogubljeni prema vladavajućim običajima. Rečeno je da je Kiyomorijeva maćeha, poznata kao časna sestra s ribnjaka, molila za milost u ime najstarijeg sina, Yoritoma, jer je sličio njezinom preminulom sinu kad je bio dijete. Yoritomova tri polubrata, Zenjō, Yoshitsune i Gien, poslani su u samostane nakon što je njihova majka gospa Tokiwa intervenirala kod Kiyomorija. Gospa Tokiwa, kći glavnog svećenika svetišta Isa, smatra se jednom od japanskih *femmes fatales*, jer se vjeruje da je Kiyomorijeva ljubav prema njoj, lijepoj udovici, jedan od čimbenika koji je na kraju doveo do pada njegovog moćnog klana. Yoritomo, koji je tada imao samo trinaest godina, protjeran je u Izu. Njegov se otac nastanio u provinciji Sagami u istočnom Japanu nakon 1140. s nadom da će s vremenom preuzeti kontrolu nad regijom Kantō, koja se sastojala od četiri provincije na istoku. Tairina odluka da protjera ambicioznog nasljednika vođe Minamota iz regije Kantō pokazala se kobnom pogreškom. Dvadeset godina kasnije, Yoritomo i ratnici iz istočnih regija ustat će protiv klana Taira (Fukazawa, 2015: 29, url).

2.4.2. Masakina perspektiva u vremenu tranzicije

Kako je prikazano (Hurst, 1998: 152), početkom 1180. godine skupina dvorjana uspješno je uvjerala princa Mochihita, nezadovoljnog člana carskog klana, da izda povjerljiv dekret kojim potiče Minamotove pristaše da svrgnu Kiyomorija i njegovu vladu. Yoritomov napad na Yamaki Kanetaka bio je izravan odgovor na ovaj važan dekret. Povijesni izvori potvrđuju da su i druge lokalne ratničke obitelji koristile ovaj dekret kao izgovor za uklanjanje nepopularnih dužnosnika, što je rezultiralo napadima na vladine dužnosnike. Međutim, Tairin režim ubrzo je prepoznao ovaj ustanak kao zavjeru i pogubio princa Mochihita i ostale koji su bili izravno uključeni u njegovo planiranje. U to vrijeme, Yoritomo je već uspio okupiti bivše Minamoto snage u istočnim provincijama, uključujući obitelji koje su podržale njegovog oca tijekom Heiji pobune dva desetljeća ranije. Čvrsto se posvetio ovom cilju sve dok nije primio vijesti o pogubljenjima u glavnom gradu od glasnika kojeg je poslao nećak njegove dojilje. Nemoguće je znati Masakine misli o ovoj situaciji bez njezinih vlastitih zapisa. Ne možemo utvrditi u kojoj je mjeri razumjela muževu nevolju. Autor piše da je važno uzeti u obzir da bi se Yoritomo suočio sa smrću da se suprotstavio Tairi i izgubio. Štoviše, podržavanje njega dovelo bi do teških posljedica za Masakinu rođenu obitelj, uključujući konfiskaciju njihove zemlje i pogubljenje njezina oca i braće. S druge strane, ako bi Yoritomo pobjegao na sjever, možda bi se mogao spasiti. Međutim,

ako bi ga Masako i njezina kći slijedile, to bi podrazumijevalo njezinu rođenu obitelj, koja je nedvojbeno podržavala Tairu do tog trenutka (Hurst, 1998: 43).

Autor nadalje dublje istražuje kako su Masako i njezina skupina potražili utočište u neobičnom ribarskom selu Akido, koje je sada užurbani grad Atami. Selo je bilo unutar jednog dana hoda i nudilo je dodatnu pogodnost potencijalnog bijega morem. Nakon nekoliko dana stigao je glasnik s viješću da su joj otac i braća živi, ali se za muža nije znalo gdje je. Postojala je velika mogućnost da je Yoritomo ili poginuo u bitci ili, još gore, zarobljen. Iako bi takve vijesti iznenadile ranjivijeg pojedinca, Masako je ostala ustrajna u svojoj odlučnosti. Njezina nepokolebljiva hrabrost, tvrdi autorica, rezultat je odgoja u istočnom Japanu. Žene odrasle u području Bandō, posebno u provincijama istočno od barijere Ashigara i prolaza Usui, bile su poznate po svojoj postojanosti i nesalomljivom duhu koji je proizašao iz potrebe podnošenja čestih vojnih sukoba oko prava na zemlju. Yoritomo je stigao u Kamakuru u kratkom vremenskom razdoblju nakon što je pokrenuo svoju pobunu. Ubrzo nakon toga stigle su i Masako i njezina kći. Iznenadujuće, glasnik poslan da ih pozdravi oslovio je Yoritoma s "*Gosho-sama*" (Moje Gospodstvo), a Masako s "*Midaidokoro-sama*" (Moje Gospodstvo), što su izrazi najvećeg poštovanja koji se obično koriste za članove carske obitelji, ministre, generale i njihove supružnike. Ova nova oznaka ne samo da je pokazala Yoritomov brzi uspon statusa, već je također poslužila kao sredstvo legitimiranja pobune koju je vodio, a koja još nije dobila odobrenje od carskih vlasti (Hurst, 1998: 43-44).

2.5. *Menoto*

Conlan (2005: 160) istražuje kako je u Japanu uloga i institucija dojilje (*menoto*) odigrala značajnu ulogu u olakšavanju političkih i društvenih promjena. Od desetog do četrnaestog stoljeća dvorski plemići, carski prinčevi i provincijski ratnici sve su se više oslanjali na dojilje za brigu o svojoj djeci umjesto na biološke majke. *Menoto* je postao mjesto ljubavi koje se smatralo jednako važnim, ako ne i važnijim, od krvnih veza. Medicinske sestre imale su fleksibilan položaj društvene i političke moći, stječući poštovanje i na dvoru i u provincijskom društvu jer su preuzimale odgovornost odgoja carskih prinčeva, dvorjana i ratnika. Ova je odgovornost također pružala prilike za stjecanje bogatstva i pristup prijestolju, što se pretvorilo u politički utjecaj. Iako veze s dojiljama nisu uvijek nadmašivale rodbinske veze, ostale su ključni mehanizam za poticanje političke, društvene i

emocionalne lojalnosti. Nadalje, piše Conlan (2005: 160), uloga dojilje pridonijela je uspostavi trajnih hijerarhijskih odnosa između nižih dvorjana i njihovih nadređenih, oblikujući društvenu strukturu kako dvora tako i provincije. Kao početni model promjena društvenih običaja poslužio je dvor, a ne provincijsko društvo. Dojilje i njihove obitelji napredovale su u ovoj društvenoj hijerarhiji jer se nije oslanjala samo na nasljedne privilegije, dopuštajući talentiranim pojedincima da sudjeluju u upravljanju. Pružanjem predane i vješte usluge, *menoto* i njihove obitelji stekli su povjerenje careva i dvorjana. Štoviše, snažna veza između dojilje i njezinog dojenčeta omogućila je njoj i njezinim najbližim rođacima lak pristup njezinom štićeniku čak i kad je on odrastao, što je rezultiralo izvorom političkog utjecaja. Dojilje i njihove obitelji postale su najpostojanije pristaše na dvoru, a ova se tradicija proširila i na provincijsko društvo, budući da su se guverneri i ratnici također počeli oslanjati na svog "rođaka" *menota*.

Godine 1181., piše Conlan (2022: 20, url), dogodio se značajan događaj kada je rođen Yoriie, prvi sin Masako i Yoritoma. U pripremi za dolazak bebe, Masako se pridržavala običaja tog doba i preselila se u zasebnu rezidenciju. Odgovornost brige o Masako tijekom tog vremena bila je povjerena Hiki Yoshikazu i njegovoj obitelji, koji su bili cijenjeni članovi ratničke klase u pokrajini Musashi. Dojilja Hiki - Yoritomova dojilja - bila je Yoshikazuova svekrva i Yoritomova osoba od povjerenja. Tijekom Yoritomovog progonstva, njihova obitelj pružala mu je nepokolebljivu podršku. Obitelj dojilje Hiki bila je značajno uključena u Yoritomin život. Adachi Morinaga, član ove obitelji, igrao je ulogu posrednika između Yoritoma i Masako. Nadalje, piše autorica, druga kći dojilje Hiki, koja je bila udana za Kawagoea Shigeyorija, služila je kao dojilja za Yoriia. Yoritomo je imenovao nekoliko vazala da izvrše ceremonijalne zadatke nakon dolaska njegova sina. Njegova odluka da izabere dojilju iz vlastite obitelji dojilja imala je značajne političke posljedice. Međutim, kako je Yoriie odrastao, ovaj izbor predstavljao je izazove i potencijal za davanje pretjeranog utjecaja na obitelj dojilje.

Autor piše i da istraživanje Nagai Michiko o Kamakura razdoblju baca svjetlo na važnost izraza *menoto*, koji ne obuhvaća samo samu dojilju, već i njezinog supružnika i suradnike. Obitelj *menoto* spremno je preuzela širok raspon odgovornosti, nadilazeći samo odgoj, kao što su obrazovanje, ceremonije i podrška društvenom napretku. Sukobi unutar šogunata Kamakura često su nastajali zbog *menoto* odnosa, jer su te obitelji imale za cilj

zaštititi pravo nasljeđivanja. Hiki Yoshikazu, Adachi Morinaga i Shigeyori bili su među pojedincima koji su prepoznati kao *menoto* u čast Yorieju. Hiki Yoshikazu imao je značajan utjecaj, zaključuje autorica, čak je nadmašio Kajiwara Kagetokija, Yoritomova generala. Masako je doživjela značajnu transformaciju u svom statusu kada je Yoritomo preuzeo kontrolu, a *menoto* sustav odigrao je ključnu ulogu u njenom novostečenom položaju. Različite društvene razine imale su različite običaje kada je u pitanju odgoj djece (Conlan, 2022: 22, url).

Mišljenje autorice Nagai o obitelji Hōjō i *menoto*:

NAGAI. Aristokracija je postavljala *menoto*, dok ostale klase nisu imale tu privilegiju. Maloj ratničkoj obitelji kao što je Hōjō nedostajalo je iskustva s *menoto* sustavom. Oni jesu angažirali dojilje i sluškinje da čuvaju svoju djecu, ali ih nisu povjerali ženi visokog roda na njihov odgoj i obrazovanje. Uzimajući u obzir ove razlike, moje je mišljenje da se Masako vjerojatno mučila s idejom predaje svog sina Yoriea *menotu*. No, činjenica da su za njega odabrani *menoto* govorila je da je obitelj postigla visok društveni status. Masako je bila svjestna samog *menoto* sustava, budući da imamo zapise o moćnim vazalima na istoku koji su imenovali *menoto* za djecu aristokracije iz Kyota. Na primjer, Yoritomov otac imao je *menoto* s istoka. Masako je znala za taj sustav i čak ga je usvojila kako bi pokazala novi aristokratski status svoje obitelji. Unatoč tome, duboko u sebi, mora da je imala poteškoća to prihvatiti. Sustav *Menoto* bio je na snazi u glavnom gradu do tada već nekoliko stoljeća, a žene na dvoru nisu osjećale grižnju savjesti što su svoju djecu povjerile drugim obiteljima na odgoj. To se smatralo prihvaćenim načinom obavljanja stvari. Nasuprot tome, sadašnja carica Nagako nije odgajala svoju djecu, odmah ih je povjerala dojilji. Međutim, prijestolonasljednica Michiko odgaja vlastitu djecu, što je prvi put u povijesti carske obitelji, a prijestolonasljednik Akihito i princeza žive zajedno sa svojom djecom, odvojeno od carske palače. Do sada carski roditelji i djeca nikada nisu živjeli zajedno kao obitelj. Sustav *menoto* najdulje se zadržao unutar carske obitelji, što ukazuje da se prvenstveno prakticirao među najvišim slojevima aristokracije.

BENTON. Osobno je odgojila Ōhime, tako da je shvatila ulogu majke. Ne možemo li pretpostaviti da je doživjela emocionalni sukob kada je otkrila da joj neće biti dopušteno sudjelovati u odgoju svog prvorođenog sina?

NAGAI: Doista, slažem se. Kroz japansku povijest, pa čak i u današnje vrijeme, primijećeno je da Japanke na svoju djecu gledaju kao na svoje vlasništvo. Posljedično

tome, kako sin raste, veza između majke i sina neizbježno slabi, unatoč majčinoj nepokolebljivoj predanosti. Ova situacija često dovodi do osjećaja ljutnje s obje strane; majke prema sinovoj odanosti ženi, a sina prema majčnim očekivanjima.

NAGAI: Upravo tako. Ova perspektiva da se djeca smatraju osobnim stvarima duboko je ukorijenjena u japanskoj kulturi. Vjerujem da je Masako doživjela slične osjećaje zbog svog odgoja. Osim toga, nije odgajana da bude supruga političkog vođe. Ovi emocionalni sukobi koji proizlaze iz ovih čimbenika nedvojbeno bi utjecali na njezin odnos s Yoriie (Fukazawa 2015: 96-149, url).

BENTON. Ova posebna dinamika je izrazito japanska. U zapadnim kulturama majke se ponose ranim znakovima neovisnosti svoje djece (Fukuzawa 2015: 96-149).

2.6. Borbe za moć, tragedija i otpornost

Benton Fukazawa (2015: 22-24, url) piše kako se godine 1181. dogodila važna prilika dolaskom Yoriiea, najstarijeg sina Masako i Yoritoma. Kao što je spomenuto, pripremajući se za ovaj blagoslovljeni događaj, Masako se pridržavala običaja tog vremena preselivši se u zasebnu nastambu. *Menoto* Hiki Yoshikazu i njegovo kućanstvo, članovi ratničke klase u pokrajini Musashi, bili su odgovorni oko brige o Masako tijekom njezine izolacije.

Nadalje, piše autorica, Masakin status doživio je značajnu promjenu kada je Yoritomo preuzeo vlast, a *menoto* sustav odigrao je ključnu ulogu u njezinoj novopronađenoj poziciji. Različite društvene klase imale su svoje običaje odgoja djece, a Nagaijevi uvidi omogućuju bolje razumijevanje načina na koji je *menoto* sustav funkcionirao u ovom specifičnom kontekstu.

Benton Fukazawa (2015: 47-49, url) opisuje kako se tradicionalno vjeruje da je Ōhime odigrala značajnu ulogu u pomaganju Yoshitakinom bijegu, o kojem će više pisati dolje, ali prepričavanje Nagai Michiko pomiče fokus na Masakinu umiješanost. Nagai tvrdi da povijesni izvještaj umanjuje Masakinu ulogu u zavjeri zbog njene nekonvencionalne i buntovničke prirode. Godine 1183. Kiso Yoshinaka pojavio se kao vođa Minamota u središnjem Japanu. Bojeći se njegovog izazova Kyotu, Taira je poslala snage, ali je Yoshinaka izašao kao pobjednik. Postigao je dogovor s Yoritomom, poslao svog sina Yoshitaku u Kamakuru i predložio brak Yoritomovoj kćeri Ōhime diplomatskom gestom.

Nakon Yoshinakinog pokušaja da zauzme Kyoto, tvrdi autorica, Yoritomove snage preuzele su kontrolu, priznajući njegovo vodstvo. U međuvremenu, Yoshitakina prisutnost u Kamakuri postala je neizvjesna jer je bio percipiran kao potencijalni suparnik Yoritomu. Unatoč Yoshinakinim postupcima, Masako je nastojala zaštititi Yoshitaku od Yoritomovog bijesa. Međutim, Yoritomo je na kraju naredio Yoshitakino pogubljenje kako bi spriječio bilo kakve buduće izazove. Masako je smislila plan bijega za Yoshitaku, ali je nažalost otkriven, što je rezultiralo njegovim zarobljavanjem i smrću. Ovaj incident je zategao odnose između Masako i Yoritoma, a njihova kći Ōhime teško se razboljela od proživljene tuge. Yoritomova odluka da pogubi Yoshitakina ubojicu dodatno je razbjesnila Masako. Autorica vjeruje da je Masako rodila kćer po imenu Sanman, oko 1185., iako detalji nisu potpuno jasni zbog praznina u povijesnim zapisima. Dokumentacija o Ohimeinu rođenju nije toliko opsežna, što sugerira da je manji naglasak stavljen na žensko potomstvo. Masako, razočarana što nema sina, suočila se s još jednim primjerom Yoritomove nevjere, ovaj put s dvorjankom po imenu Nōagi. Masako se suočila s Yoritomom, koji je ponudio da otpusti Nōagi, dijelom zbog brige za Masakinu dobrobit jer je bila trudna. Nōagi je kasnije rodila Yoritomovog sina. Masakin otac i pristaša Yoriea planirao je eliminirati dijete iz političkih razloga, a Nōagi je pobjegla kako bi se sakrila. Ovaj incident, koji se često tumači kao Masakina ljubomora, mogao bi se smatrati još jednim primjerom zaštite njihovih interesa kroz praksu poznatu kao *uwanari-uchi*⁹ (Fukuzawa, 2015: 49-51).

U sekciji *Shizuka the Tragic Heroine*, autorica Fukuzawa (2015: 71-75, url) upoznaje nas s ljubavnicom koja se pojavila tijekom Masakine ere koja je stekla veću slavu od same supruge zbog svoje iznimne hrabrosti, odanosti i tragične sudbine. Otprilike početkom 1184. Yoritomov utjecaj se proširio na Kyoto, zahvaljujući trijumfalnoj pobjedi njegovog brata Yoshitsunea kod Ichinotaniya, što je natjeralo klan Taira da se povuče u Shikoku. Yoritomo je poklonio spomenik Go-Shirakawi, uputivši poziv Yoshitsuneu da nadgleda vojne poslove u blizini Kyota, dok je Yoritomo upravljao nagradama za svoje ratnike kroz

---

⁹ *Uwanari-uchi* (後妻打ち, "tući drugu ženu") bio je bračni običaj koji datira još iz Heian razdoblja. Kako brak nije bio jasno definiran, nije se održala nikakva ceremonija koja bi označila status žene kao 'supruge', iako bi se muškarci često pridruživali kućanstvima svojih žena i primali materijalnu pomoć. Ovaj odnos nije spriječio muškarca da posjećuje druge žene - u ovim slučajevima, prva žena se nazivala *konami* (古波), a druga žena je bila *uwanari* (嫗), izvedena iz japanske riječi *uwanami* (上波, mreškanje) s obzirom na metaforičku sliku druge žene koja poput mreškanja remeti mir prve veze. Običaj je stoga dopuštao prvoj ženi da iskali svoj bijes na drugoj ženi jer je ukrala muževljevu naklonost, obično u obliku napada na njezinu kuću (Benton Fukuzawa, 2015:75-76).

novi sustav izravne odanosti. Zahtjev je imao veliki značaj jer je ojačao Yoritomovu feudalnu vladavinu. Yoshitsune je, međutim, išao protiv ovog kodeksa prihvaćajući dvorske časti bez Yoritomovog pristanka, što nije bilo u skladu s pravilnim protokolom. Unatoč njegovoj dobro poznatoj reputaciji briljantnog generala, piše autorica, Yoshitsuneove osobne ambicije uzrokovale su sukobe. Yoritomo je, u nastojanju da ih pomiri i premosti jaz između njih, dogovorio Yoshitsunein brak s Kogiku, kćeri Kawagoe Shigeyorija. Namjera je bila popraviti njihove razlike i ojačati Yoshitsuneovu odanost Kamakuri. Međutim, okolnosti su se odvijale na način da je Yoshitsune odigrao ključnu ulogu u porazu flote Taira kod Dannoure, čime je Minamoto postao dominantna vojna sila. Ironično, ovaj je događaj također označio sve manji značaj Yoshitsunea za Yoritomove sveukupne ciljeve.

Autorica Fukuzawa (2015: 75-76, url) tvrdi da je Yoritomo gajio zabrinutost zbog mogućeg utjecaja rođaka poput Yoshitsunea i Yoshinake na dvoru umjesto da se bojavao klana Taira. Yoshitsuneova postignuća i popularnost vidio je kao moguću prijetnju, posebno zbog različitih majki i odgoja. Na kraju je Yoritomo preuzeo kontrolu nad Yoshitsuneovim teritorijem, što je dovelo do toga da Yoshitsune dobije mandat od bivšeg cara Go-Shirakawe da se suprotstavi Yoritomu. Nakon toga, Yoshitsune je bio prisiljen pobjeći prema planini Yoshino jer ga je veća vojska progonila do Kyōta. Yoshitsunea je tijekom putovanja pratila Shizuka, vrlo vješta plesačica iz glavnog grada. Nažalost, unatoč njihovom pokušaju bijega, Shizuka je uhvaćena i odvedena u Kamakuru, gdje je hrabro nastavila plesati noseći Yoshitsuneovo dijete. Ovaj čin otpora jako je razljutio Yoritoma. Prepoznajući Shizukinu nepokolebljivu odanost, Masako ju je posjetila u nastojanju da ublaži napetu situaciju. Shizuka je također dobila podršku od Ōhime, koja je suosjećala sa smrću svog supruga po Yoritomovoj naredbi. Ōhime joj je ljubazno ponudila pomoć u bijegu, ali Shizuka je napravila častan izbor da žrtvuje svoj život radije nego da izda svoju odanost. Yoritomo je donio odluku da se Shizuka nakon poroda može vratiti u Kyoto, s tim da ako bude dječak, dijete neće biti pošteđeno.

Na ovu je odluku možda utjecao Masakin utjecaj. Nažalost, Shizukin sin tragično je stradao, a ona je sama preminula godinu dana kasnije, zapamćena kao legendarna heroina. Yoritomov strog pristup bio je neophodan za stabilnost njegova režima. Iako nije jasno kakvu je ulogu Masako igrala u pomirenju Shizukine sudbine, može se primijetiti da

je pokazala empatiju i duboko razumijevanje lojalnosti. Inspirirana *Azumi Kagamijem*, ova priča prikazuje složenu dinamiku odanosti, moći i emocija u srednjovjekovnom Japanu. Nadalje, autorica u sekcijama *Sons and Daughters* i *Dowager Nun* opisuje kako je nakon što je Yoshitaka preminuo, Ōhimein odnos s njezinom majkom Masako postao napet, a Yoritomovo postupanje prema Shizuki dodatno je doprinijelo napetosti. Veza između Masako i njezina sina Yoriiea također je patila. Menoto su igrale značajnu ulogu u Yoriievom životu, što je ograničilo bliskost majke i sina. Razne obitelji *menoto* natjecale su se za Yoriievu naklonost, jer su vjerovala da će im to dati moć i utjecaj u budućnosti. Odrastanje u ovom složenom okruženju vjerojatno je pridonijelo Yoriievoj (ne)poslušnosti i otporu prema Masakinom autoritetu. Tradicionalne društvene norme u to su vrijeme ograničavale vlast majki plemkinja nad njihovim sinovima, što se odražavalo u ceremonijalnim obredima koje je održavao Yoriie. Nadalje, piše autorica, dok je Yoritomo preusmjeravao svoju pozornost s vojnih poslova na dvorske odnose, stigao je u Kyōto 1190. u pratnji izuzetne skupine sljedbenika. Dobio je nekoliko dvorskih naslova kojih se odmah odrekao kako bi potvrdio svoju autonomiju. Godine 1192. Yoritomo je dobio cijenjeni naziv *Seii Taishogun*, čime je uspostavljen šogunat kao zasebna administrativna organizacija. Godine 1193. Masako i Yoritomo dobili su svog drugog sina, Sanetoma. Ovom prilikom odlučili su odabrati samo jednu obitelj *menoto*. Umjesto da biraju između Yoritomovih bliskih suputnika ili obitelji dojiđe Hiki, Masakinoj sestri Awi i njezinom suprugu Zenjōu dodijeljena je čast. Ova je odluka donesena kako bi se uskladila s Masakinim željama da igra aktivniju ulogu u Sanetomovom odgoju i bila je protuteža rastućoj aroganciji koju je pokazivala obitelj Hiki. Yoritomova se pozornost usmjerila na organiziranje velikih lovačkih ekspedicija 1193., koje nisu služile samo kao vrijedna vojna obuka, već su također pokazale njegovu moć (Fukuzawa, 2015: 76-79, url).

U dobi od jedanaest godina, piše autorica Benton Fukuzawa (2015: 80-100, url), Yoriie je pratio svog oca na ovim ekspedicijama i čak je uspio uspješno ubiti svog prvog jelena. Dok je Yoritomo bio presretan zbog ovog postignuća, Masako je pokazala osjećaj odvojenosti. Ovaj incident često naglašava Yoritomovu brižnu prirodu oca, suprotstavljenu Masakinoj percipiranoj odvojenosti. Međutim, zaključuje autorica, moguće je da je njezin nedostatak entuzijazma proizašao iz njezine zabrinutosti zbog Yoriieve izloženosti Yoritomovim vazalima i prisutnosti drugih žena tijekom ovih ekspedicija. Ubrzo nakon

toga, 1195., Yoritomo se vratio u Kyōto gdje je sudjelovao u ceremonijama posvećenja rekonstruiranog hrama *Tōdaiji*.

Autorica iznosi da je smrt Ōhime nakon bolesti 1197. imala dubok utjecaj na Masako, ostavivši je u stanju duboke tuge i emocionalnog tereta. To je, u kombinaciji s Yoritominom borbom da stekne utjecaj na dvoru, dodatno pogoršalo njezinu nevolju. Kako se Yoritomo suočavao s izazovima u održavanju svoje moći, njegove težnje za budućnošću doživjele su promjene. Godine 1199. Yoritomova prerana smrt dogodila se kao posljedica nezgode koja je uključivala konja. Iako postoje legende koje njegovoj smrti pripisuju nadnaravne sile, vjerojatnije je da je to bila prirodna pojava. Nakon Yoritomove smrti, Masako je razmišljala o okončanju vlastitog života, ali to nije mogla učiniti jer se morala brinuti za svoju preostalu djecu: Yoriea, Ōhime i Sanetoma. Odlučila je postati redovnica u nadi da će pronaći utjehu u duhovnim stvarima. Međutim, njezina uključenost u politiku šogunata nastavila se zbog njezina statusa Yoritomove udovice. Samo nešto više od mjesec dana nakon Yoritomovog sprovoda, Sanman se razboljela, što je dovelo do neizvjesnosti oko njezine budućnosti i Kamakurinog odnosa sa sudom. U početku je posjet dvorskog liječnika donekle poboljšao Sanmanino zdravlje, no na kraju je podlegla svojoj bolesti (Fukuzawa, 2015: 100-120, url).

2.6.1. *Azuma Kagami*

Zuozhe i Xiaoqui (1982: 28, url) ističu da je *Azuma Kagami* vrijedna knjiga koja pruža uvid u Kamakura razdoblje. Obuhvaća razdoblje od Minamoto no Yoritoma do šestog šoguna, princa Munetaka. Knjiga počinje dolaskom dekreta princa Mochihita 1180. (Chisho 4) i nastavlja se do dolaska princa Munetaka u Kyoto 1266. (Bunei 3). Autorstvo *Azume Kagamija* ostaje nepoznato, ali se vjeruje da ju je kolektivno napisala skupina samuraja blisko povezanih sa šogunatom. Sa svoja 52 poglavlja, na dobro posložen način, bilježi događaje u 87 godina. Prema Zuozhe i Xiaoqui (1982: 28-40, url), *Azuma Kagami* neprocjenjiv je izvor za razumijevanje Kamakura razdoblja, uvelike unaprjeđujući naše znanje o ovom povijesnom dobu.

2.7. Odnos Masako i Yoriea

Autori Hall i Mass (1988: 273-274) navode da su Yorie i Masako formirali duo majka-sin koji je imao značajne položaje unutar šogunata Kamakura u Japanu. Yorie je služio kao

osmi šogun, dok je Masako imala znatnu moć i utjecaj kao regent, djelujući u ime svog sina. Yoriie je rođen 1227., a preuzeo je ulogu šoguna 1232. Njegova je vladavina bila obilježena nedostatkom samouvjerenosti i podložnosti utjecaju njegove majke i klana Hōjō. Pokazujući nevjerojatnu snagu i ambiciju, Masako je gorljivo nastojala osigurati prosperitetnu vladavinu svojih sinova kao šoguna. Osim toga, gajila je zabrinutost u vezi s rastućom moći klana Hōjō, dok je nastojala spriječiti njihovu pretjeranu dominaciju. Masako je služila kao regent u Yoriievo ime tijekom prvih godina njegove vladavine. Pokazala je iznimnu političku i diplomatsku oštroumnost, učinkovito ojačavši utjecaj šogunata. Unatoč tome, njezini su postupci izazvali neke kritike, budući da su neki tvrdili da je pokazala pretjeranu ambiciju i nastojala manipulirati šogunatom. Godine 1242., zbog svoje upletenosti u skandal, Masako je smatrala potrebnim povući se iz političkih poslova. Nažalost, 1247. godine njezina je smrt zadala značajan udarac šogunatu Kamakura. Odnos između Yoriie i Masako bio je zamršen i povremeno napet. Yoriie je doživljavao kao pomalo neodlučan vladar, dok su se Masako divili zbog njezine odlučnosti i ambicije. Unatoč tome, oboje su bili duboko predani Kamakura šogunatu. Yoriieva slabost kao vladara može se djelomično pripisati njegovoj mladenačkoj prirodi i ograničenom iskustvu. Osim toga, kao što je spomenuto, bio je donekle podložan utjecaju svoje majke i klana Hōjō, što mu je predstavljalo izazove u utvrđivanju vlastitog autoriteta i donošenju autonomnih odluka. Masakina odluka da djeluje kao regent mogla bi se smatrati pogrešnim korakom, budući da je klanu Hōjō potencijalno dodijelila višu razinu utjecaja, postavljajući izazove za Yoriiea u utvrđivanju vlasti. Štoviše, nenamjerno je pružio priliku klanu Hōjō da se umiješa u poslove šogunata. Yoriiejeva abdikacija 1242. može se smatrati značajnom prekretnicom u povijesti šogunata Kamakura, budući da je pokrenula pad šogunata i uspon klana Hōjō. Klan Hōjō na kraju se pojavio kao *de facto* vladar Japana, vršeći svoju vlast u izvanrednom razdoblju od preko 200 godina. Iako se šogunat Kamakura naposljetku suočio s kolapsom 1333., klan Hōjō zadržao je svoju utjecajnu prisutnost u japanskoj politici dosta dugo, sve do 16. stoljeća. Nadalje, zaključuje autorica, odnos između Yoriiea i Masako bio je vrlo intrigantan. Obuhvaća elemente ambicije, moć i izdaje, dok također zadire u priču o usponu i padu Kamakura šogunata. Yoriie je, s druge strane, bio karakteriziran kao nježan i dobrodušan čovjek, iako mu je kao vladaru nedostajalo samopouzdanja. Gajio je nevoljkost da nanosi štetu drugima i oklijevao je donositi odluke koje bi mogle uzrujati njegovu majku ili klan Hōjō. Masako, kao snažna i

ambiciozna žena, imala je i ulogu majke. Njezina primarna briga bila je dobrobit njezina sina, jer je vjerovala da on još nije spreman samostalno vladati. Osim toga, imala je za cilj spriječiti klan Hōjō da stekne pretjerani utjecaj. Nažalost, veza između Yoriie i Masako bila je predodređena za propast. Yoriie nije imao snage da uspostavi svoj autoritet, dok joj je Masakina ambicija otežavala otpuštanje moći (Hall, Mass, 1988: 274-275). Pritisak između klanova Minamoto i Hōjō doveo je do svrgavanja Yoriiea. Dana 30. lipnja 1203. službeno su mu oduzete ovlasti i preuzelo ih je vijeće od 13 starješina na čelu s njegovim djedom Hōjō Tokimasom i ubrzo nakon toga osuđen na kućni pritvor optužen za urotu protiv klana Hōjō i ubijen od strane članova ovog klana 17. srpnja 1204. u Shuzenijiju, malom gradu u prefekturi Izu. Shogun koji je naslijedio bio je njegov mlađi brat Sanetomo, posljednji iz loze Seiwa Genji koji je vladao, barem nominalno, u Kamakuri. (Yasuda, 1990: 592-593).

3. Ostavština Hōjō Masako

3.1. Utjecajna figura

Nakon Hiki pobune, piše Benton Fukuzawa (2015: 102-108), tijekom Masakinog života doživio je značajnu transformaciju. Nesretni događaji koje je doživjela, poput prerane smrti dvoje djece i supruga Yoritoma, izložili su je carstvu povećanih obaveza i poteškoća. Ovi srceparajući događaji naglasili su delikatnu prirodu njezina statusa i nepredvidivo političko okruženje u kojem je živjela. Događaji oko Yoritomove smrti, dodatno su pridonijeli postojećim napetostima unutar šogunata. Kada je Sanetomo preuzeo ulogu šoguna, njegovo se držanje značajno razlikovalo od ponašanja njegovog starijeg brata Yoriiea. Njegova sklonost profinjenoj dvorskoj kulturi Kyōta razlikovala ga je od vojnih obveza koje su tipično povezane s vođom šogunata. Razlika u Sanetomovim preferencijama izazvala je zabrinutost među utjecajnim osobama u Kamakurinoj vladi. Prepoznajući važnost održavanja autoriteta šogunata, Masako, koja je duboko razumjela potrebnu osjetljivu ravnotežu, osjećala se dužnom intervenirati kako bi spriječila bilo kakve potencijalne sukobe ili borbe za vlast. Svojom je intervencijom pokazala svoju iznimnu poziciju moćne osobe sa značajnim utjecajem unutar šogunata, unatoč tradicionalnoj dinamici moći kojom dominiraju muškarci.

Masakino vrijedno sudjelovanje u ovim važnim stvarima pokazalo je njezinu stručnost i oštroumnost u manevriranju kroz složenost političke domene. Autorica zaključuje da su njezini postupci odigrali ključnu ulogu u održavanju stabilnosti šogunata u vrijeme promjena i nepredvidivosti. Oslanjajući se na svoje veliko znanje, iskustvo i strateški način razmišljanja, Masako je značajno pridonijela očuvanju nasljeđa Minamoto i jačanju Hōjō režima. Njezina sposobnost da uspješno legitimizira autoritet svog brata Hōjoa Yoshitokija kao regenta, zajedno s aktivnom suradnjom s njim u kreiranju politike i u administraciji, odigrala je ključnu ulogu u konsolidaciji vladavine šogunata. Masakina oštroumna prosudba i duboko razumijevanje političke dinamike uvelike su pridonijeli otpornosti šogunata na brojne izazove, kako iznutra tako i izvana (Fukuzawa, 2015: 108-110, url).

Unatoč izazovima s kojima se susretala, tvrdi autorica, Masakina nepokolebljiva odlučnost i otpornost bili su očiti. Njezine su se odgovornosti protezale znatno dalje od jednostavnog upravljanja; postali su simboli njezine snage, prilagodljivosti i vodstva. Njezina suradnja s Yoshitokijem, uz nepokolebljivu predanost obiteljskom nasljeđu, ostavila je trajan utjecaj na povijest Japana tijekom Kamakura razdoblja. Nesretna propast Sanetoma 1219. označila je značajnu promjenu, dovodeći do toga da Masako preuzme položaj usporediv s položajem "udovice šoguna". Nakon bratove smrti, Masako je preuzela istaknutiju ulogu u vođenju šogunata, nadzirući njegove poslove tijekom ranih godina njegovog novog vođe, Kujo Yoritsunea. Njezini izbori tijekom tog razdoblja, posebice tijekom *Jōkyū* incidenta 1221., pokazali su njezinu iznimnu stratešku oštroumnost i nepokolebljivu predanost šogunatu.

3.2. Značaj Hōjō Masako

Tijekom Kamakura razdoblja bilo je političkih nemira i sukoba za vlast, a Hōjō Masako pojavila se kao vrlo kompetentna i strateški orijentirana osoba koja je odigrala ključnu ulogu u održavanju i jačanju šogunata. Njezino natjecanje s etabliranim osobama, poput onih iz klana Minamoto, istaknulo je njezinu hrabrost i odlučnost da uspostavi stabilnost i autoritet unutar šogunata. Nakon smrti njezinog supruga Yoritoma, njezino sposobno vodstvo osiguralo je kontinuiranu kontrolu klana Hōjō, štiteći šogunat od slabljenja i bilo kakvog potencijalnog utjecaja suprotstavljenih skupina. Masakin utjecaj također je vidljiv u njezinim interakcijama sa ženama tog doba i društvenim očekivanjima. Njezino značajno sudjelovanje i utjecaj kao žene u političkim poslovima uspostavio je presedan za buduće

japanske žene. Njezina sposobnost da samostalno donosi odluke i djeluje kao političarka pokazala je ključnu ulogu koju žene imaju u oblikovanju povijesnih događaja i određivanju vlastite sudbine. Unatoč tome što je Kamakura razdoblje bilo daleko od modernog Japana, utjecaj Hōjō Masako trajao je stoljećima. Njezina aktivna uključenost u politiku i njezina uloga kao simbola za oslobođenje žena uvelike su utjecali na japansko društvo (Morris, 1975: 25).

Suvremeno doba u Japanu naslijedilo je poriv za neovisnošću i transformacijom koji je karakterizirao vrijeme Hōjō Masako, a njezina trajna ostavština služi kao motivacija ženama diljem nacije da otkriju svoje sposobnosti i zagovaraju svoja prava. Kroz njezin primjer možemo shvatiti da pojedinci imaju potencijal trajno utjecati na društvo i povijesne događaje, bez obzira na vremensko razdoblje. Hōjō Masako služi kao simbol hrabrosti i odlučnosti, podsjećajući nas na moć koju svaki pojedinac posjeduje da oblikuje tijek povijesti i društva. Zaključno, može se reći da je Hōjō Masako odigrala ključnu ulogu u Kamakura razdoblju, koristeći svoju hrabrost, političku snagu i utjecaj da oblikuje tijek povijesnih događaja. Njezini naponi u očuvanju i jačanju šogunata, kao i njezin utjecaj na društvene norme i uloge žena, uvelike su utjecali na japansku kulturu i društvo. Ovaj značaj nadilazi Kamakura razdoblje, budući da njezino naslijeđe nastavlja nadahnjivati i utjecati na suvremeni Japan (Fukuzawa, 2015: 138-140, url).

3.3. Analiza braka

Brak Masako i Yoritoma nije bio samo privatna stvar, već je imao i jaku političku pozadinu. Ujedinjenje klanova Hōjō i Genji kroz ovaj brak ojačalo je ove dvije moćne dinastije i dovelo do političke i ekonomske stabilnosti. Udajom za glavu obitelji, Masako je učvrstila svoj položaj zakonite supruge i postala pripadnicom više klase Kamakure. Masakina prisutnost uz Yoritoma na javnim događanjima naglašava stabilnost klana Genji. Masako je aktivno sudjelovala u političkim raspravama i donošenju odluka. Njezina politička oštroumnost pomogla je u savjetovanju je Yoritoma o upravljanju i formiranju saveza. Ovaj se brak također odnosio na izgradnju šire mreže savezništava, a Masako je bila uključena u te političke saveze, što je odigralo važnu ulogu u održavanju veza. Kako je znalo doći do sukoba između Yoritoma i obitelji Hōjō iz političkih razloga, Masako je djelovala kao posrednik. Unatoč poteškoćama u bračnom životu, kao što je veza između Yoritoma i Kamae Gozen, Masako je pokazala izvanrednu osobnost za razdoblje u kojem je

djelovala. Incident s Kamae Gozen i uništenje njezine vile pokazalo je da je Masako spremna suočiti se i pronaći pravdu. Masakin utjecaj nije ograničen na njezinu ulogu bračnog para, a formirala je dugu tradiciju i ostavila nasljeđe koje se prenijelo na njihovu djecu. Masako je umrla 1257. u dobi od 63 godine. Iako je njezin život bio pun uspona i padova, ostavila je svoje ime u povijesti kao žena koja je svojom snažnom voljom i izvrsnim političkim sposobnostima podržavala Kamakura šogunat (Michifumi i Shobo, 2009: 320).

Prelazak između Kamakura razdoblja (1185. – 1333.) i Tokugawa (1603. – 1868.) bio je obilježen dugim periodom nestabilnosti i sukoba. Kamakura razdoblje karakterizirala je vladavina šoguna, vojnih diktatora, a završilo je sukobom Kenmu (1333. – 1336.) koji je doveo do restauracije cara. Nakon perioda kratkotrajnih vladavina, Ashikaga Yoshimitsu uspostavlja Ashikaga šogunat 1338. godine, a ovo razdoblje, poznato kao Muromachi (1338. – 1573.), obilježeno je sukobima i decentralizacijom. Tokugawa šogunat, koji je uspostavio Tokugawa Ieyasu 1603. godine, donio je relativnu stabilnost i prosperitet koji su trajali 265 godina. Tokugawa period obilježen je politikom izolacije Japana od vanjskog svijeta (Hall, 1991: 637). No, unutar tog muški dominiranog svijeta, razvila se jedinstvena ženska institucija – Ōoku.

4. Ōoku

4.1. Povijesni i kulturni kontekst

Ōoku – poznato i kao Harem šoguna – visoka utjecajna institucija u japanskom društvu za vrijeme Edo razdoblja (1603.-1868.). Edo razdoblje ili Tokugawa razdoblje razdoblje je japanske povijesti koje traje od 1603. do 1868. godine. To razdoblje označava vladavinu grada Edo ili vladavinu šogunata Tokugawa, koji je 1603. godine uspostavio Tokugawa Ieyasu (Totman, 1990: 1-48). Seidensticker (2003: 4) tvrdi da je to bila zajednica žena koje su služile šogunu, njegovoj ženi i konkubinama. Osnovana od strane Tokugawe Ieyasua, 1603. godine, želeći stvoriti stabilnu i jaku instituciju koja bi mu pomogla u upravljanju šogunatom. Hōjō Masako bila je moćna i utjecajna žena u Kamakura periodu. Njena vladavina inspirirala je žene da se bore za obrazovanje i aktivnu ulogu u društvu.

To je moglo utjecati na formiranje kulture i vrijednosti Ōoku u Tokugawa periodu, gdje su žene imale značajnu ulogu u upravljanju šogunatom i obrazovanju djece. Hōjō Masako bila je vješta političarka i koristila je svoje veze i utjecaj za osiguranje stabilnosti šoguna. Ooku je u Tokugawa periodu također imao značajan politički utjecaj, s dvorskim damama koje su savjetovale šoguna i sudjelovale u diplomatskim pregovorima. Moguće je da je Masakin primjer jake žene u politici inspirirao žene u Ooku da se bave politikom. Ova zajednica bila je odgovorna za upravljanjem domaćinstvom šogunata, obrazovanje njegove žene i konkubina te pružanje savjetodavnih usluga. Autorica Ikegami (1996: 129) tvrdi da je Masako bila uzor mnogim ženama u Ōokuu, a njezin je primjer pokazao da žene mogu biti moćne i utjecajne, čak i u patrijarhalnom društvu. Smatra se da je Masako bila žena s velikim utjecajem u japanskom društvu, a i politici (Ebrey, 1999: 2). Na temelju ovih čimbenika, moguće je zaključiti da je Masako imala utjecaja na razvoj Ōokua, čak i ako nije bila izravno odgovorna za njegovo osnivanje ili upravljanje. Chizuko (2011: 2) naglašava kako je Ōoku bio kontrolirana institucija. Navodi da su žene koje su bile odabrane služiti, provjerene na temelju njihovog porijekla, sposobnosti i obrazovanja. Smatra se da su morale biti vrlo obrazovane, vješte u domaćinstvu i morale su znati kako se ponašati u društvu. Stoga, žene su vjerovatno bile podložene strogim pravilima i propisima, ali kroz drugu perspektivu, ovo mjesto također je moglo biti mjesto mogućnosti i dostizanja moći u patrijarhalnom društvu. Navodi se da su žene koje su bile uspješne i napredovale, mogle stjeći utjecaj i na šogunat. Iako je precizna priroda odnosa između Hōjō Masako i Ōoku-a nejasna, daljnje istraživanje kulturnih i društvenih transformacija u međuvremenu proteklih stoljeća moglo bi baciti svjetlo na potencijalne veze.

4.2. Politički značaj

Chizuko (2011: 2) nadalje smatra da je ova institucija bila važan instrument Tokugawa šogunata za održavanje kontrole i političke stabilnosti, što možemo usporediti s mišljenjem da je Hōjō Masako igrala ulogu u istome, u svome periodu djelovanja. Autorica tvrdi da su neke žene bile u stanju utjecati na politiku šogunata kroz svoje veze sa šogunom ili drugim moćnicima, što se pak vidi kroz prizmu braka Masako i Yoritoma. Također, te žene su često bile u kontaktima sa stranim diplomatima, što im je omogućavalo da saznaju više o Japanu i političkim prilikama.

4.3. Kulturni utjecaj

Ōoku je bio važan izvor inspiracije za japansku umjetnost i kulturu, a oblikovao je japanske ideje o ženskoj ulozi u društvu (Chizuko, 2011: 11-16). Berry (2003: 10) navodi da su žene iz Ōokua bile poznate po svojim vještinama u domaćinstvu, uključujući kuhanje, čišćenje i šivanje, a Stanley (2019: 15) navodi da su žene iz Ōokua bile poznate po svojoj inteligenciji i sposobnostima. Masako je bila snažna žena koja je bila u stanju utjecati na muškarce. Njezin je primjer utjecao na žene koje su živjele u Ōokuu i pomogao im je da postanu snažnije i samostalnije (Chizuko 2011: 14-15).

4.4. Povezanost Hōjō Masako i Ōokua

Hōjō Masako i Ōoku žene su koje su svojim radom i djelovanjem pokazale da žene mogu biti snažne i utjecajne figure u društvu. Iako su živjele u različitim vremenima i imale različite uloge, obje su pomogle da se proširi krug mogućnosti za žene u Japanu. Ženska moć i utjecaj predstavljaju ključne teme u povijesti i društvu, a Hōjō Masako i Ōoku pružaju zanimljive primjere kako su se ove dinamike manifestirale u japanskoj povijesti. Kao supruga šoguna Minamota no Yoritoma tijekom Kamakura perioda, Hōjō Masako pokazala je izvanrednu političku moć i utjecaj. Iako formalno nije imala politički položaj, njezin savjet i utjecaj bili su neizostavni u odlukama koje su oblikovale vladajući režim (Anon, 2024).

Dok su Hōjō Masako i žene unutar Ōokua predstavljale različite aspekte ženske moći i utjecaja u japanskom društvu, njihovi primjeri ilustriraju kompleksnost položaja žena u povijesti. Hōjō Masako pokazala je kako žene mogu imati ključnu političku ulogu, čak i u muško-centričnom društvu, dok su žene unutar Ōokua naglasile ograničenja i izazove s kojima su se suočavale osobe visoko rangirane u društvu.

U nastavku ćemo se usredotočiti na još jednu ženu koja je odigrala ključnu ulogu u japanskoj povijesti. Kroz analizu i usporedbu s Hōjō Masako, istražiti ćemo potencijalne veze između ovih dviju figura, naglašavajući utjecaj i nasljeđe koje su ostavile.

5. Život, književnost i feminizam: Yosano Akiko kao pionirka modernog Japana

5.1. Meiji i Taisho

Restauracija Meiji, predstavlja Totman (1963 :3-28), ključno je razdoblje u povijesti Japana koje je obilježeno radikalnom modernizacijom i vesternizacijom zemlje. Ova transformacija, tvrdi autor, započeta 1868. godine, donijela je niz temeljnih promjena koje su Japanu omogućile da se transformira u snažnu i prosperitetnu naciju koja je bila sposobna natjecati se sa Zapadom. Jedan od ključnih aspekata Restauracije Meiji bio je politički preokret. Mladi samuraji, nezadovoljni vladavinom šogunata Tokugawa koji je Japanom vladao više od 250 godina, svrgnuli su šoguna i uspostavili novu centraliziranu vladu. Ovi novi vođe, poznati kao Meiji oligarsi, shvatili su da Japan ne može ostati izoliran ako želi preživjeti u sve konkurentnijem svjetskom poretku. Uvođenje institucija zapadnog tipa poput parlamenta i ustava označilo je početak procesa demokratizacije i modernizacije političkog sustava. U ekonomskom smislu, vlada Meiji poduzela je ambiciozne korake prema industrijalizaciji i modernizaciji. Poticala je usvajanje zapadne tehnologije i investirala u izgradnju moderne infrastrukture poput željezničkih pruga i luka. Ove reforme dovele su do snažnog gospodarskog rasta i modernizacije japanske industrije, što je Japanu omogućilo da postane značajan igrač na svjetskoj pozornici. U društvenom pogledu, Restauracija Meiji promicala je obrazovanje i ukidala tradicionalna ograničenja. Ženama je omogućeno pristupanje obrazovanju i ulazak u radnu snagu, dok su zapadnjački običaji poput odjeće i frizura postajali sve popularniji. Ove društvene promjene nisu samo doprinijele modernizaciji Japana, već su i otvorile put ka većoj društvenoj inkluziji i napretku. Ukupno gledano, Restauracija Meiji predstavljala je temeljnu prekretnicu u povijesti Japana koja je omogućila zemlji da se brzo transformira iz feudalnog društva u modernu i industrijsku naciju. Njezine reforme oblikovale su temelje suvremenog japanskog društva i gospodarstva te ostavile trajni pečat na japansku kulturu i identitet.

5.2. Biografija Yosano Akiko

Yosano Akiko, rođena kao Ōtori Shō, došla je na svijet 7. prosinca 1878. godine u Sakaiu, lučkom gradu blizu Osake. Njezina obitelj bila je dio bogate trgovačke elite grada, s očevom stranom obitelji koja je posjedovala poznati slastičarski obrt pod imenom Surugaya, specijaliziran za slastice poput *yōkana* (tijesto od slatkog graha) i slatke okruglice. Njezina majka, Sakagami Tsune, potjecala je iz ugledne obitelji lokalnog trgovca. Sakai je bio poznat kao trgovački grad, a kuće poput Ōtorijevih obično su imale dvostruku svrhu - služile su kao trgovine ili male tvornice, uz dodatne prostore za stalne zaposlenike. No, unatoč tome što su često bile prostrane, kuće su bile gusto smještene jedna uz drugu, što je rezultiralo skućenim vrtovima s malo prostora za rast biljaka osim nekoliko zimzelenog grmlja. Interijeri su također bili tamni, sa zemljanim ulazima koji su osiguravali malo propuštanja hladnoga zraka zimi ili ljeti. Ovi uvjeti života u rodnom gradu Yosano Akiko imali su utjecaj na njezinu kasniju percepciju svijeta i života, te su možda potaknuli njezinu kasniju pjesničku osjetljivost prema ljepoti prirode i introspekciji. Osim toga, njezino ranije iskustvo života u gradu s ograničenim prirodnim svjetlom i malim vrtovima moglo je imati utjecaj na njezinu kasniju ljubav prema prirodi i prirodnim krajolicima, koji se često pojavljuju kao teme u njezinim pjesmama (Beichman, 2002: 17).

Njezina najranija sjećanja bila su gorka i tužna. U memoarima *Osanaki Hi (Dani djetinjstva, 1909.)* napisala je:

Kad sam stajala pred ogledalom u prerasloj crvenoj flanelskoj košulji svog starijeg brata, petljajući oko gumba na ovratniku koji nisam mogla zakopčati koliko god se trudila, ili kad sam sam upalila lampu da donesem tople vode iz kuhinje, kada bih otišla u krevet, sama u mraku, znala sam se pitati jesu li par koji sam zvala svojim roditeljima moji pravi majka i otac. Moj otac je bio jako razočaran kad sam se rodila, jer sam bila djevojčica, pa je bio jako hladan. Ali moja je majka bila ta koga sam se bojala. Kad sam imala tri godine i prosula svoju zdjelu riže, moj je otac dojurio govoreći: "Pokupi prije nego što vidi!" i žurno mi pomogao počistiti nered. Moj mlađi brat još je dobio kada je imao sedam godina. Prije sam željela da sam on.

Prema Beichman (2002: 28) dinamika između roditelja Yosano Akiko, Ōtori Sōshichija i Sakagami Tsune, bila je obilježena neskladom. Sōshichi je bio intelektualac, umjetnik i urban stanovnik Osake, dok je Tsune bila praktična, štedljiva i tvrdoglava provincijska kći

iz Sakaija. Njihovi su odnosi bili hladni i distancirani, što je ostavilo dubok trag na Akiko. Prema riječima autora, Sōshichi je bio čovjek rijetkih riječi, često opisan kao "šutljiv". Akiko je zapisala da bi se osjećala sretnom ako bi progovorio tri riječi s njom u mjesec dana. Međutim, unatoč svojoj šutljivosti, Sōshichi je ozbiljno shvaćao svoje društvene obveze i bio je poštovan kao čovjek s karakterom. Bio je aktivan i u gradskom vijeću Sakaija. Štoviše, bio je neobičan za vlasnika slastičarne jer je volio čitati knjige od mladosti. Obiteljska knjižnica, smještena na drugom katu skladišta pored Surugaye, sadržavala je bogatu zbirku japanskih i kineskih klasika, uglavnom sakupljenu tijekom Sōshichijeva života, što ukazuje na njegovu intelektualnu radoznalost i interes za književnost. Suprotno Sōshichijevom temperamentu, piše Beichman, Tsune je bila praktična i tvrdoglava. Njihovi različiti karakteri i stavovi često su stvarali napetost u obitelji, što je dodatno ohladilo odnose unutar kuće. Ova dinamika nije utjecala samo na Akikinu percepciju obitelji već je oblikovala i njezinu emocionalnu i psihičku stvarnost, što se može vidjeti u njezinoj kasnijoj poeziji koja često istražuje teme odnosa, introspekcije i emocionalne patnje.

Nadalje, Beichman (2002: 29-309) piše da je uz svu svoju prividnu ravnodušnost, Akikin otac hranio njezinu maštu svojim pričama o ratnicima i junacima Kine i Japana; hranio je njezinu ljubav prema ljepoti svojim vitrajima. Nasuprot tome, jedina pozitivna uspomena koju je Akiko zabilježila o svojoj majci bila je u "Danima djetinjstva": kad je bila vrlo mala, Tsune joj je sašila poseban kimono za plesni recital, tajeći ga od svekrve koja je škrtala novcem, Shizu. Osim ovoga, osim u poeziji i polufiktivnoj priči "*Haha no Fumi*" (Pisma moje majke, 1904.), u Akikinom sjećanju njezina se majka uvijek pojavljivala kao osoba koja više uskraćuje nego daje, a često i kao prisutnost koja istodobno cenzurira i zastrašujuće, gotovo vještičje. Kao da je izvorna nemogućnost da se djetetu Akiko da mlijeko protumačena kao namjerno odbacivanje, a onda se to sjećanje ponovno proživjelo, s varijacijama, mnogo puta. "Napeta" (*shinkeishitsu*) bila je riječ koju je Akiko koristila za svoju majku; u "Moje rodno mjesto i roditelji" (Beichman, 2002: 30).

Beichman (2002: 33) piše da Akikin fatalizam nije bio samo rezultat hladnoće u odnosima njezinih roditelja, već je bio i rezultat atmosfere staromodnog grada poput Sakaija. No, unatoč tomu, Akiko se uspjela izliječiti od te "bolesti" i izaći iz tog stanja. Njezin se osjećaj promijenio tijekom njezinih kasnih tinejdžerskih godina, kada je počela odijevati se na način koji njezina majka nije mogla prihvatiti. No, njezina prava osveta ležala je u njezinim

pjesmama, posebice u zbirci "Zapetljana kosa", gdje hrabro proklamira snagu ženske ljepote i nadmoć ljubavi, suprotstavljajući se svima koji bi je pokušali osporiti. Tužna je istina da je najvažnija stvar koju je Tsune pružila Akiko vjerojatno bila negativna lekcija o ženskom identitetu koji Akiko nije željela slijediti. Kasnije, piše autor, kada se udala, Akiko je pokušala ublažiti majčinu sklonost "histeriji" (*hisuterii*) tako što ju je upoznala s književnošću. Iako je Tsune uživala u suvremenoj fikciji autora poput Ozakija Kōyōa i Izumi Kyōke, nije se posebno zanimala za poeziju. Kada je Akiko majci pokazala pjesmu svog supruga Tekkana, koja je opisivala muškarca na proljetnom šetalištu u Kyotu u društvu elegantne žene, misleći da će tema privući majčinu pažnju, Tsune je jednostavno prokomentirala: "Budala, tko bi to uopće napisao!" Ovaj događaj ilustrira koliko su se razlikovali ukusi i stavovi Akiko i njezine majke, ali također pokazuje Akikinu želju da pomogne majci razumjeti ljepotu poezije i umjetnosti. Akikina druga zbirka pjesama, *Saōgi* (*Mala lepeza*, 1904.), uključuje nekoliko prekrasnih pjesama o idealiziranoj liku majke čija povezanost s Kyotom i cvjetovima šljive sugerira aristokratski svijet Heian književnosti. Pročišćena od svake osobine osim ljepote i uljudnosti, ona je prikladna folija za pjesnikovu jednodušnu čežnju. Gledajući u mjesec na zapadnom nebu sa svojih "vrata od trave" (metafora za trošnu seosku kuću) u predgrađu Tokija, pjesnikinja zamišlja svoju daleku majku, daleko na zapadu (Beichman, 2002: 34):

「草の戸の 西うす月の 京は百里 庭の白梅 母に散るよか」

Kusa no to no / nishiusuzuki no / kyōwa hyakuri / Niwano shiraume / haha ni chiru yo ka

Zapadno od mojih travnatih vrata,

tanki mjesec i Kyoto,

udaljen stotinjak liga –

lebdli li večeras bijela šljiva

u vrtu nad mojom majkom?

(TYAZ, 1: 74)

5.3. Yosano Akiko i Tekkan

「いまだみぬ／きみにわあれど／なのゆかし／あきこのおもと／うたおくれかし」

Imada minu / kimini wa aredo / na no yukashi / Akiko no omoto / uta okurekashi

Još se nismo upoznali, ali gospo Akiko, čije lijepo ime prilično dobro znam, molim vas pošaljite mi pjesme (Beichman, 2002: 83-84)!

Ovom je pjesmom Yosano Tekkan, urednik novog časopisa Myōjō, čiji se prvi broj pojavio malo prije toga u travnju 1900., zamolio Akiko, koja je do tada bila dobro poznata u pjesničkim krugovima Kansaija, da postane suradnik. Tekkan nije poznao Akiko, pa je zamolio svog starog prijatelja Kōno Tetsunana da prenese poruku. Akiko se osjećala ponizno prije poziva ("Previše mi je neugodno poslati pjesme Myōjōu, pa moj stariji brate, dopusti mi da se sakrijem pod tvoje okrilje," napisala je Tetsunanu, svom bratu), ali je ipak odgovorila sa sedam pjesama, od kojih šest Tekkan prihvaća za svibanjsko izdanje Myōjō. Pjesme se nisu mnogo razlikovale od onoga što je objavljivala u Yoshiashigusi. Na neki su način bili čak i korak unatrag, što možda ukazuje na njezin nedostatak povjerenja u ovo novo okruženje: četiri su bila o zadanim temama, a jedan je, kao što smo već spomenuli, bio iz pisma Tetsunanu od 29. ožujka (Beichman, 2002: 83-84).

Izdanje Myōjoja iz kolovoza 1900., piše autorica (Beichman, 2002: 85), donosi obavijest da će Tekkan putovati na zapad u Osaku, Kobe i Okayamu. Njegov je cilj bio širiti svoje ideje kroz predavanja o novoj tanki, održavati pjesničke radionice i regrutirati nove članove i pretplatnike za New Poetry Society i Myōjō. Akiko se sigurno radovala prvom susretu s Tekkanom, ali njezino je uzbuđenje bilo jednako veliko, ako ne i veće, pri pomisli na drugi susret s Tetsunanom, tvrdi autorica.

„Prošlo je toliko vremena otkako sam te vidjela da mi je neugodno“, napisala je Tetsunanu 27. srpnja i nastavila - možda iz iste neugode, pretjeranim tonom koji se ponekad nalazi u njezinim pismima njemu: "Deset dana od sad ćemo se mi koji smo mislili da se više nikada na ovome svijetu sresti nećemo vidjeti kraj zelenila borove obale. Razmišljajući o tome gubim se u maštarijama. Dijete iz snova sam ja, pa kad napokon probudim se, plačem nad stvarnošću (Beichman, 2002: 86).“

Tjedan dana kasnije Tekkan je stigao u Osaku. Autorica tvrdi da je tijekom vrtoglave turneje predavanja i pjesničkih radionica od 4. do 15. kolovoza, sreo Akiko na raznim književnim skupovima pet (ili možda šest) puta. U njezinom emotivnom životu stvari su se okrenule naopako.

Njihov prvi sastanak, piše autorica, dogodio se popodne 4. kolovoza, dan nakon što je Tekkan stigao, u njegovoj gostionici u Osaki. Zapis o tome je rijedak, sadržan samo u Akikinom kratkom otvorenom pismu u prozi, "*Wasureji*" (Neću Zaboraviti, Myōjō, listopad 1900.), gdje je sve što je napisala bilo: "Svjetlo lampe te je noći bilo zasljepljujuće i osjećala sam užasno sramežljiva." Njezina zasljepljenost trebala se odnositi isto toliko na Tekkana koliko i na svjetlo, jer je svoj komentar predvodila njegovim galantnim poetskim pozdravom, napisanim kao odgovor na jednu od njezinih prvih šest pjesama u Myōjō:

髪さげし/昔の君よ/ととせへて/あいみるえんいし/あさし/と思うな

Kami sagesh i/ mukashi no kimi yo / totosehete / aimiruenishi/ asashi to omou na

Bila si to ti s opuštenom kosom

prije tako dugo vremena - sada nakon deset godina,

ponovno se susrećemo: Ne misli da je naša veza plitka (Beichman, 2002: 85-86)!

Iako su imali povezanost, isti dan kada se susreo s Akiko, Tekkan se susreo i s Yamakawom Tomiko, drugom ženom koja je također doprinosila *Myoju*. Bila je godinu mlađa od Akiko, iz prefektura Fukui i samurajske obitelji. Tomiko je kasnije napisala poem, gdje je koristila feminizirane riječi poput: *ominago* (djevojka) i *hashitanashi* (besramno), kako bi pokazala da je ciljala na Tekkana. Napier (1992: 23-32) navodi da su Yosano Akiko, Yosano Tekkan i Yamakawa Tomiko imali složen i višestruk odnos. Svi su bili bliski prijatelji i suradnici i dijelili su zajedničku predanost pokretu Shin'shisō. Međutim, njihov je odnos također bio obilježen napetostima i sukobima, tvrdi autorica, posebice u kontekstu njihovih osobnih odnosa. Kao što je spomenuto, Akiko i Tekkan upoznali su se 1898., a vjenčali 1901. Imali su burnu vezu, obilježenu nevjerom s obje strane. No, duboko su se voljeli i poštivali te su zajedno stvarali uspješnu književnu karijeru. Akiko i Tomiko također su bile bliske prijateljice i međusobno su se divile svojim radovima. Međutim, njihovo je prijateljstvo bilo napeto zbog ljubomore i natjecanja. Tomiko je privlačio Tekkan i osjećala

je da je Akiko posesivna i da kontrolira Tekkana. Miner (2002: 22-25) tvrdi da je široko prihvaćeno da je Yosano Tekkan imao ljubavne veze i s Yosano Akiko i s Yamakawom Tomiko. Autor smatra da je to bio izvor velikih napetosti i sukoba u njihovim odnosima, te da je bio predmet mnogih nagađanja i rasprava među znanstvenicima i biografima.

Nadalje, autor piše da ne postoje konačni dokazi koji bi dokazali ili opovrgli Tekkanovu nevjeru, ali da postoji niz indicija koje upućuju na to da se to dogodilo. Na primjer, Akiko je napisala nekoliko pjesama o svojoj ljubomori i sumnjičavosti u Tekkanovim vezama s drugim ženama, a Tomiko je također izrazila svoje osjećaje povrijeđenosti i izdaje u svojim spisima. Osim toga, postoje izvještaji prijatelja i poznanika trojice pjesnika koji sugeriraju da je Tekkan bio u vezi s obje žene. Na primjer, jedna od Tekkanovih učenica, Misako Ishii, napisala je u svom dnevniku da je svjedočila kako su Tekkan i Tomiko vodili intiman razgovor. Važno je napomenuti da ne postoji konsenzus među učenjacima i biografima o razmjerima Tekkanovog nevjerstva. Jedni smatraju da je s obje žene imao kratke i povremene afere, dok drugi smatraju da je s njima imao ozbiljnije i dugotrajnije veze.

Bez obzira na točnu prirodu Tekkanova odnosa s Akiko i Tomiko, nema sumnje da je njegova nevjera uzrokovala veliku bol u srcima obje žene. Bio je glavni čimbenik u složenom i često burnom odnosu između njih, a i danas je predmetom fascinacije i rasprava među znanstvenicima i čitateljima.

Unatoč izazovima u njihovim vezama, Akiko, Tekkan i Tomiko dali su značajan doprinos japanskoj književnosti i feminizmu. Njihov rad i danas nadahnjuje i izaziva čitatelje.

Beichman (2002: 260) se pita koliko je Akiko dugovala Tekkanu? Njezine najranije književne aktivnosti, piše autor, pokazuju da je stigla prilično daleko prije nego što je upoznala Tekkana, i nitko nije ozbiljno sugerirao da je njezina kasnija poezija ikad bila imitacija njegove; ako išta, utjecaj je otišao u drugom smjeru. Unatoč tome, kao da želi dati municiju onima koji bi tvrdili da je žena bespomoćna bez muškarca, u svom sabranom autobiografskom eseju, Akiko je izostavila sve spomene pjesama koje je napisala prije veze s Myōjo; čak je tvrdila da bez Tekkanove inspiracije nikada ne bi postala pjesnikinja. Autobiografski dijelovi Akikinih dvaju glavnih djela pjesničke kritike, *Uta no Tsukuriyō* (*Stvaranje pjesama*, 1915.) i *Akiko Katia* (*Akiko o poeziji*, 1919.), razilaze se u manjim točkama, ali se slažu u onom temeljnom: njezin život kao pjesnikinje je počeo s Tekkanom.

U „Stvaranje pjesama“, pod odjeljkom naslova "Moja motivacija da počnem pisati pjesme", Akiko je ispričala kako je bila inspirirana da piše poeziju po prvi put kada je u novinama naišla na nekoliko Tekkanovih pjesama:

Sve do svoje osamnaeste godine nisam razmišljala o pisanju poezije. Otprilike s osam godina čitala sam zbirke haikua i tanka zajedno s knjigama iz povijesti i književnosti koje sam u tajnosti čitala kod kuće, ali nije mi se sviđalo ono što je izgledalo kao njihova izbirljiva pravila i tajna učenja i činilo se da su inferiorni u zadovoljavanju klasičnom kineskom poezijom, pa sam prema njima bila ravnodušna.

5.4. Analiza braka

Društvene norme igrale su ključnu ulogu u oblikovanju njihovog braka. Japansko društvo tog vremena bilo je duboko ukorijenjeno u patrijarhalne vrijednosti, a od žena se očekivala poslušnost i podređenost muškarcima. Akiko i Tekkan, kao progresivni pojedinci, nisu se lako prilagođavali ovim normama. Njihova želja za individualnošću i kreativnošću često je suprotstavljena tradicionalnim očekivanjima, što je izazvalo napetost u njihovom odnosu. Oba partnera bili su snažne ličnosti s vlastitim ambicijama i snovima. Akiko je bila neovisna i odlučna, s jasnom vizijom svoje uloge u društvu i književnosti. S druge strane, Tekkan je bio nekonvencionalan i slobodouman, s nagnućem prema nevjernosti i neobaveznom ponašanju. Ovi su karakteri stvarali napetost u njihovoj vezi, a često su se sukobljavali oko svojih umjetničkih aspiracija i životnih ciljeva. Romantični zapleti dodatno su komplicirali njihov brak. Tekkanova nevjernost, posebno njegova afera s Yamakawa Tomiko, stvorila je duboke emocionalne rane. Akiko je iskusila ljubomoru i bol zbog njegove nevjere, što je dodatno narušilo njihovu intimnost i povjerenje. Unatoč tim izazovima, njihov brak imao je i pozitivne aspekte. Podijelili su zajedničku strast prema književnosti i umjetnosti, pružajući si međusobnu podršku i inspiraciju. Njihova kreativna suradnja i intelektualna stimulacija bili su izvor radosti i ispunjenja u njihovom zajedničkom životu. Također, rođenje i odgoj njihove djece bili su izvor radosti i sreće, iako su se suočavali s brojnim financijskim poteškoćama.

5.5. Značaj Yosano Akiko

Yosano Akiko, ističe Childers (2014: 3), izrasla je u jednu od najistaknutijih figura japanskog književnog pokreta Shin'shisō. Njezin iznimno snažan utjecaj proizlazio je iz hrabrosti kojom je izazivala tradicionalne društvene norme, posebno kada je riječ o položaju žena u japanskom društvu. Akiko je bila pionirka ženskog pisanja na japanskom jeziku, otvarajući put za generacije budućih spisateljica. Njezine pjesme, piše autorica, izrazito osobne i intimne, često su istraživale teme ljubavi, seksualnosti i emancipacije žena. Njezina najpoznatija pjesma, "*Shinshi josei*" (Nova žena), objavljena 1901. godine, postala je svojevrsno geslo za pokret za ženska prava u Japanu.

Međutim, Akikin doprinos nije bio ograničen samo na književnost. Aktivno je sudjelovala u ženskom pokretu, a njezin rad u ovom kontekstu bio je ključan u promicanju prava žena, uključujući pravo na obrazovanje, pravo na rad i pravo na glasovanje.

Nadalje, McCullough (1976: 162) navodi da je jedan od njezinih najznačajnijih romana, *Maihime (Plesačica)*, vrhunsko djelo japanske književnosti. Kroz svoj književni opus, Akiko je ne samo modernizirala japansku književnost, već je i otvorila put novim idejama i iskustvima. Najveći je doprinos Akiko ostvarila u borbi za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena. Njezino zalaganje za žensko obrazovanje i njezin feministički aktivizam promijenili su društvene norme, otvarajući put za promjene koje će ženama omogućiti veću autonomiju. Iako često neshvaćena u svom vremenu, Yosano Akiko postala je ikona inspiracije za buduće generacije. Njezina hrabrost u suočavanju s društvenim normama i neumorni rad na promicanju prava žena ostavili su trajan pečat na japansku književnost i društvo. Akiko nije samo spisateljica, već i revolucionarka koja je otvorila vrata za promjene i izazove u Japanu 20. stoljeća. Masako i Akiko bile su žene iznimne snage i neovisnosti koje su se usudile izazvati status quo. Masako je plovila uzburkanim vodama dvorske politike, dok je Akiko svoj literarni genije koristila za rušenje društvenih konstrukcija. Njihovo nepopustljivo traganje za svojim uvjerenjima, suočene s društvenim pritiscima, služi kao moćno svjedočanstvo o sposobnosti ljudskog duha da prebrodi ograničenja. Obje žene svojim radom otvorile put za buduće generacije žena. Hōjō Masako je svojim savjetima i utjecajem oblikovala političke odluke u vladajućem režimu, dok je Yosano Akiko kroz svoje pjesme istraživala teme ljubavi, seksualnosti i emancipacije žena, otvarajući put za buduće spisateljice i feministički aktivizam.

Ostavštine Hōjō Masako i Yosano Akiko protežu se daleko izvan njihovih odgovarajućih era. Masakino političko prisustvo i kulturni doprinosi i dalje se proučavaju i raspravljaju među povjesničarima. Akikina književna djela ostaju snažni podsjetnici na trajno traženje rodne jednakosti. Ove dvije žene, razdvojene stoljećima, stoje kao jedinstveni front, podsjećajući nas na trajnu snagu ženskog izazova u oblikovanju toka povijesti.

6. Nasljeđe i utjecaj Yosano Akiko na suvremeno japansko društvo i književnost

Larson (1991: 16) piše da je Akiko odbila odvojiti privatno od javnog. Ako su radovi žena u privatnoj sferi bile značajne za društvo, takve su bile i njihove produkcije u javnoj sferi. Zapravo, pišući beletristiku, žene su prihvatile izazov da se točno predstavljaju publici koja čita. Čineći to, morali bi razviti vlastitu definiciju sebe. Nadalje, autor navodi, Akiko je prepoznala da reproduktivni scenarij ne dopušta ženama da budu ono što jesu; morale su razviti ambiciozne scenarije koji su dovele do akcije u javnoj sferi. U djelu koje je Akiko napisala u listopadu 1909., pod naslovom *Nikki no danpen (Fragmenti dnevnika)*, zvučala je umorno. Njezin treći sin Rin, star sedam mjeseci, bio je na samrti i plakao je cijelu noć. Dvogodišnje djevojčice blizanke također su bile ozbiljno bolesne, a njezin najstariji sin Hikaru, star šest godina, presporo se oporavljao od, kako su se bojali, encefalitisa. Izdržala je pet-šest besanih noći. Njezin suprug Tekkan pomogao je spavajući s raznom djecom noću, ali je također održao svoj redoviti raspored, otišao je jedne noći na pjesničko okupljanje u kući Mori Ogai i vratio se s gostom koji je prespavao. Akiko im je poslužila vruću čokoladu, a zatim se popela na kat kako bi napravila krevet za gosta. Na kraju iscrpljujućeg desetodnevnog razdoblja obuhvaćenog dnevnikom svi su bili izvan životne opasnosti i oporavljali su se. Akiko je pripremala svoje dvosatno predavanje o *Priči o Genjiju* dok je krpala muževljeve *haori* (kaput) i tvrdila je da je unatoč svemu uspjela pisati pjesme većinu tih teških dana. Otupjela od iscrpljenosti, navodi Larson (1991: 17), ipak se borila da dovrši svoj rukopis o Genjiju i pripremi predavanja. U ovim komadima Akiko je slijedila vlastitu izreku da bi žene trebale "odmaknuti zastor" i opisati se istinski, bez obzira na ukras ili privlačnost muškarcima.

Unatoč svojoj depresiji i iscrpljenosti, činilo se da prihvaća činjenicu da je cijena toga da bude "prosvijetljena žena" (*bunmei fujin*), da bude sama i neovisna zbog obavljanja svog posla, uz sve ostalo. Iako ju je deprimirao nedostatak osobnog vremena, znamo, gledajući unatrag, da je nakon povratka iz Europe rodila još šestero djece. Unatoč svojoj depresiji, nastavila je smatrati rađanje i odgoj djece kao dio "puta žena" (*fujin no michi*) koji je bio superiorniji od "puta ratnika" (*bushido*). Odbijala je vidjeti reprodukciju kao nešto što ograničava žene, već ju je smatrala nečim što proširuje njihovu sferu, te je stoga bila vrijedan, kreativan rad. Odbijala je sebe vidjeti kao nekoga tko je bio umanjen zbog svoje uloge supruge i majke. U tom smislu napisala je sam sebi kontradiktoran tekst. Žestoko je odbacila ideju da bi žene trebale biti ograničene na reprodukciju; ali u isto vrijeme, uzdizala ju je. Nije odbacila majčinstvo; ali je odbijala da bude potpuno definirana njime. Akiko se zalagala za mnogo širi raspon izbora za žene potvrđujući vrijednost i erosa i reprodukcije i više od toga, potvrđujući potrebu da žene razviju snažan osjećaj sebe kako bi zamišljale vlastite scenarije. Čini se da je cijena njezine odlučnosti da razvije vlastiti scenarij, prema Akikinom mišljenju, bila spremnost da učini sve: da producira u domaćoj sferi kao supruga i majka, i da producira u javnoj sferi kao spisateljica i učiteljica. Imala je energije prihvatiti tradicionalnu ulogu i stvoriti novu za sebe, istovremeno. Iako nije priznala nikakav urođeni sukob između zahtjeva reprodukcije i proizvodnje, vidjeli smo da su njezini eseji snažno govorili o fizičkom i mentalnom trošku obavljanja obojega. Unatoč teškoj cijeni intelektualnog rada, Akiko je inzistirala da žene krenu raditi glavom. Nisu se više mogle zadovoljiti samo rukama, nogama i ustima. "Bez glave", nisu mogle tvrditi da su potpuna ljudska bića (Larson, 1991: 18).

Kroz ove elemente, tekst naglašava nasljeđe Yosano Akiko kao žene koja je uspješno usklađivala svoje obiteljske obveze s javnim angažmanom te koja je kroz svoj rad i aktivizam utjecala na promjene u društvu i položaju žena. Akiko se prikazuje kao simbol snage i odlučnosti, sposobna istovremeno balansirati između privatnog i javnog života te ostaviti trajan pečat na japansku književnost i društvo. Također je njezino naslijeđe prikazano kroz njezinu složenu percepciju uloge žena u društvu i njezin odnos prema tradicionalnim normama i novim mogućnostima. Akiko je bila svjesna važnosti predstavljanja ženskih glasova u javnom prostoru i razvijanja vlastite definicije sebe kroz svoje djelovanje, zato je razvijala ambiciozne scenarije koji su poticali akciju u javnoj sferi,

čime je utjecala na promjene u društvu. Unatoč obiteljskim izazovima, ona i dalje pronalazi vremena za svoj književni rad, pripremajući predavanja i pišući pjesme čak i u najtežim trenucima. Smatrala je da žene trebaju imati pravo na samoodređenje i neovisnost, čak i ako to znači suočavanje s izazovima majčinstva i reprodukcije. Nije sebe definirala isključivo kroz ulogu supruge i majke, već je tražila širi raspon izbora za žene. Akiko Yosano umrla je od srčanog udara 29. rujna 1942. u svom domu u okrugu Yodobashi u Tokiju (sada odjelu Shinjuku u Tokiju). Preminula je u 64. godini života (Chikuma, 1983: 28). Zadnje, ali ne manje važno poglavlje ovog istraživanja donosi nam intrigantnu poveznicu između nasljeđa Hōjō Masako kroz Yosano Akiko te načine na koje se to nasljeđe može interpretirati u kontekstu modernog Japana. Istraživanje života i doprinosa ovih dviju izvanrednih žena ukazuje na duboke i složene veze između prošlosti i sadašnjosti, tradicije i suvremenosti. Povezujući nasljeđe Hōjō Masako, povijesne figure snažne političke i kulturne uloge u feudalnom Japanu, s Yosano Akiko, modernom pjesnikinjom i feministkinjom, otvaramo vrata za dublje razumijevanje kontinuiteta i promjena u japanskom društvu. Akiko je naslijedila hrabrost, odlučnost i ambiciju koja je obilježavala Masako, ali je također usvojila nove oblike izražavanja i borbe za ženska prava koje odražavaju promjene u suvremenom svijetu.

7. Premošćivanje prošlosti i sadašnjosti: osnaživanje modernog Japana nasljeđa Hōjō Masako kroz Yosano Akiko

Hōjō Masako i Yosano Akiko bile su izvanredne žene koje su dale značajan doprinos japanskom društvu. Živjele su u različitim razdobljima i suočavale su se s različitim izazovima, ali dijelile su zajednički cilj osnaživanja žena i razbijanja tradicionalnih rodnih uloga. Kroz njezino stvaralaštvo i aktivizam, Yosano Akiko naslijedila je duh neustrašivosti i vizionarstva svoje prethodnice, preobražavajući ga u suvremeni kontekst. Njezina borba za slobodu izražavanja, priznanje ženske individualnosti i emancipaciju žena predstavlja nastavak tradicije koju je započela Hōjō Masako, ali prilagođena suvremenim izazovima i vrijednostima. Kroz odnos između prošlosti i sadašnjosti, nasljeđe Hōjō Masako oživljava u liku Yosano Akiko, pokazujući kontinuitet u borbi za jednakost, slobodu i samoodređenje.

Njihove priče podsjećaju nas na važnost prepoznavanja i valorizacije naslijeđa kao pokretačke snage za promjenu i napredak u društvu, te na potrebu za reinterpetacijom tradicije kako bi odgovarala novim vremenima i izazovima. Obje žene bile su poznate po svojoj snazi i utjecaju u društvu. Hōjō Masako, supruga šoguna Yoritoma, bila je regent i *de facto* vladar Japana tijekom Kamakura perioda. Njena mudrost i politička vještina osigurali su stabilnost i prosperitet šogunatu. Yosano Akiko bila je ikona feminističkog pokreta u Japanu.

Njezin rad inspirirao je žene da se bore za svoja prava i da se suprotstave tradicionalnim normama. I Hōjō Masako i Yosano Akiko bile su obrazovane žene s istančanim intelektom. Hōjō Masako dobila je obrazovanje u klasičnoj kineskoj književnosti i filozofiji, što joj je omogućilo da sudjeluje u političkim raspravama i da donosi mudre odluke. Yosano Akiko bila je samouka pjesnikinja koja je proučavala japansku i svjetsku književnost. Njena poezija bila je prožeta intelektualnom dubinom i kompleksnošću. Obje žene pokazale su izvanrednu snagu volje i odlučnost u suočavanju s izazovima koje su im donosila njihova vremena. Bez obzira na prepreke s kojima su se suočavale, ove su žene ustrajale u svojim uvjerenjima i borbi za promjene. Masako je svojim političkim djelovanjem oblikovala povijest feudalnog Japana, dok je Akiko svojim stvaralaštvom i aktivizmom postala simbol borbe za ženska prava i slobodu izražavanja. Hōjō Masako bila je udana za Minamota no Yoritoma, šoguna i osnivača Kamakura šogunata, dok je Yosano Akiko bila udata za Tekkana Yosana, poznatog pjesnika i književnika. Masako i Akiko suočavale su se s pritiskom tradicionalnih rodnih uloga u svojim brakovima. Masako je morala navigirati kroz složene političke dinamike i očekivanja feudalnog društva, boriti se s nevjerom svog muža, dok se Akiko suočavala s patrijarhalnim normama japanskog društva koja su ženama nametala ograničenja u javnom i privatnom životu. Akiko se također morala suočiti s muževom nevjerom i složenim dinamikama u njihovom odnosu. Unatoč izazovima, i Masako i Akiko pokazale su podršku i surađivale su sa svojim supruzima. Masako je bila ključna figura u političkim događajima svog vremena i aktivno je podržavala Yoritomove napore u uspostavljanju šogunata, dok je Akiko surađivala s Tekkanom u književnim projektima i zajedničkim nastojanjima. Kako je bila udana za šoguna, Masako je morala osigurati da njezina djeca odrastu kao sposobni vojnici i vođe u feudalnom društvu, dok je Akiko nastojala prenijeti svoje liberalne ideje i vrijednosti svojoj djeci unatoč

konzervativnom društvenom kontekstu. Iako su njihove metode odgoja bile oblikovane kontekstom vremena i kulture u kojoj su živjele, sličnosti u njihovim pristupima odgoju djece ogledaju se u važnosti obrazovanja, poticanju samostalnosti i samopouzdanja te prenošenju moralnih vrijednosti i principa.

Osim razlika u razdoblju i kontekstu u kojem su živjele, Hōjō Masako i Yosano Akiko imale su i neke druge različitosti. Hōjō Masako bila je članica moćne samurajske obitelji, s druge strane, Yosano Akiko bila je književnica i feministička aktivistica u modernom Japanu. Masako je bila poznata po svojoj političkoj sposobnosti i doprinosu vojnoj strategiji svog supruga Minamota no Yoritoma, a Akiko je bila poznata kao istaknuta pjesnikinja i književnica koja je revolucionirala japansku poeziju i bila ključna figura u ženskom pokretu za prava. Masako je igrala ulogu supruge, majke i podrške svog supruga u vojnim i političkim poduhvatima. S druge strane, Akiko je izazvala tradicionalne društvene norme svojim aktivizmom i književnim radom. Nadalje, Masako je živjela u feudalnom Japanu, gdje je društveni položaj bio čvrsto određen rođenjem i gdje su tradicija i vojnička čast igrali važnu ulogu. Akiko je živjela u modernom Japanu, gdje su se društvene norme mijenjale, a pojedinci su imali veću slobodu izbora u životnim putevima i karijerama. Važno je istaknuti da su Hōjō Masako i Yosano Akiko bile istaknute figure u povijesti Japana, svaka na svoj način. Iako su živjele u različitim vremenima i suočavale se s različitim izazovima, obje su doprinijele osnaživanju žena i izazivanju tradicionalnih društvenih normi. Njihove priče podsjećaju nas na važnost individualne hrabrosti i odlučnosti u borbi za promjene i ostvarenje osobnih ciljeva, bez obzira na društvene prepreke i očekivanja.

8. Zaključak

Ovaj rad ispituje izvanredne doprinose dviju nevjerojatnih žena, Hōjō Masako i Yosano Akiko, čije su životne priče isprepletene s japanskom poviješću, književnošću i društvom. Hōjō Masako, koja je živjela tijekom Kamakura razdoblja, ostavila je neizbrisiv trag u političkim i društvenim krugovima svog doba, pokazujući izuzetnu hrabrost i snagu suočavajući se s izazovima moći i političkih intriga. S druge strane, Yosano Akiko, pjesnikinja i feministička ikona Meiji i Taisho razdoblja, istaknula se svojim pjesništvom i

aktivizmom, hrabro izazivajući tradicionalne društvene norme i zagovarajući prava žena i osobne slobode.

Iako su njihovi životi i vremena u kojima su živjele bili različiti, njihova naslijeđa ostaju relevantna i inspirativna i danas. Hōjō Masako i Yosano Akiko podsjećaju nas na važnost borbe za jednakost, prava žena i osobne slobode. Njihovi doprinosi japanskoj povijesti i kulturi ne mogu se zanemariti, a njihova hrabrost, vizionarstvo i predanost ostaju trajni izvori inspiracije za buduće generacije. Kroz njihove živote i djela, Hōjō Masako i Yosano Akiko pokazuju nam put ka boljoj budućnosti, ističući važnost individualne snage i zajedničke borbe za društvenu pravdu i jednakost.

Hōjō Masako odigrala je ključnu ulogu u održavanju političke stabilnosti i vlasti Kamakura razdoblja u Japanu. Kroz svoju savjetodavnu ulogu, sposobnost povezivanja saveznika, podršku administrativnim reformama i vođenje vojnih strategija, Masako je aktivno doprinosila stabilnosti šogunata i očuvanju sigurnosti unutar feudalnih granica. Njeni doprinosi obrazovanju nasljednika također su osigurali kontinuitet vlasti i jačanje političke moći Kamakura šogunata. Ova analiza predstavlja odgovor na temeljno istraživačko pitanje o utjecaju Hōjō Masako na političke događaje i stabilnost šogunata tijekom srednjeg vijeka u Japanu. Nadalje, povezivanje ostavštine Hōjō Masako kroz rad Yosano Akiko oslikava dublje slojeve kontinuiteta i transformacija u japanskom društvu i kulturi. Kroz svoje književno stvaralaštvo, Yosano Akiko nastojala je osnažiti ulogu žena i razbiti tradicionalne rodne uloge, što odražava slične težnje koje je Masako zagovarala svojim političkim angažmanom u srednjem vijeku. Dok je Masako kroz političke manevre utjecala na stabilnost šogunata, Akiko je svojim djelom pridonosila društvenim promjenama i osvješćivanju uloge žena u modernom Japanu. Njihov zajednički utjecaj ukazuje na važnost kontinuirane borbe za emancipaciju žena kroz različite povijesne epohe i umjetničke izraze. Ovaj spoj osnažuje razumijevanje naslijeđa Hōjō Masako i relevantnost u suvremenom kontekstu.

9. Sažetak

Ovaj rad pruža analizu života i djela dviju izvanrednih japanskih žena, Hōjō Masako i Yosano Akiko, čiji su doprinosi oblikovali povijest, kulturu i književnost Japana. U prvom dijelu istražujemo povijesni kontekst Kamakura razdoblja, fokusirajući se na političke, socijalne i kulturne faktore koji su oblikovali život Hōjō Masako, jedne od najutjecajnijih figura tog doba. Nastavljamo s analizom njezinog odnosa s Minamotom no Yoritomom, njenom ulogom u političkim borbama za moć te njezinom nasljeđu koje je ostavila kao utjecajna figura u japanskoj povijesti.

U drugom dijelu, istražujemo život, književni rad i feministički doprinos Yosano Akiko u Meiji i Taisho razdoblju. Kroz biografski prikaz i analizu njezinih djela, istražujemo kako je Akiko promovirala emancipaciju žena, osnaživala ih kroz književnost te se borila za njihova prava. Poseban naglasak stavljen je na njezinu povezanost sa suprugom Tekkanom, analizu njezina braka te njezin utjecaj na suvremeno japansko društvo i književnost. U zaključnom dijelu, istražujemo povezanost između Hōjō Masako i Yosano Akiko te kako se nasljeđe Masako može promatrati kroz Akikin rad. Naglašavamo važnost njihovog utjecaja na formiranje japanske kulture, društva i ženskih prava te zaključujemo s osvrtom na njihovu trajnu važnost i inspirativnost u japanskoj povijesti i suvremenosti.

Ključne riječi: Hōjō Masako, Kamakura, bakufu, politika, Minamoto no Yoritomo, Yosano Akiko, književnost, žene u Japanu.

10. Summary

This paper provides an analysis of the lives and works of two remarkable Japanese women, Hōjō Masako and Yosano Akiko, whose contributions shaped the history, culture and literature of Japan. In the first part, we explore the historical context of the Kamakura period, focusing on the political, social and cultural factors that shaped the life of Hōjō Masako, one of the most influential figures of the era. We continue with an analysis of her relationship with Minamoto no Yoritomo, her role in political power struggles, and her legacy as an influential figure in Japanese history.

In the second part, we explore the life, literary work and feminist contribution of Yosano Akiko in the Meiji and Taisho periods. Through a biographical presentation and analysis of her works, we explore how Akiko promoted the emancipation of women, empowered them through literature, and fought for their rights. Special emphasis is placed on her relationship with her husband Tekkana, analysis of her marriage, and her influence on contemporary Japanese society and literature. In the concluding section, we explore the connection between Hōjō Masako and Yosano Akiko and how Masako's legacy can be seen through Akiko's work. We emphasize the importance of their influence on the formation of Japanese culture, society and women's rights, and conclude with a review of their lasting importance and inspiration in Japanese history and modernity.

Key words: Hōjō Masako, Kamakura, bakufu, politics, Minamoto no Yoritomo, Yosano Akiko, literature, women in Japan.

11. 概要

この論文では、北条政子と与謝野晶子という2人の傑出した日本の女性の生涯と業績を分析している。貢献は、日本の歴史、文化、文学を形作ってきた。最初の部分では、鎌倉時代の歴史的な脈を探求し、北条政子の人生を形作った政治、社会、文化的要因に焦点を当てる。当時最も影響力のある人物の一人だった。次に、源頼朝との関係、政治的権力闘争での役割、そして日本の歴史における影響力のある人物として残した遺産の分析を続ける。

後半では、明治時代と大正時代における与謝野晶子の生活、文学的活動、そしてフェミニズムへの貢献を探求する。女性の解放を推進し、文学を通じて彼女らを強化し、彼らの権利のために戦った。特に、夫である鉄幹との関係、結婚生活の分析、そして現代の日本社会と文学への彼女の影響力に焦点を当てる。最後に、北条政子と与謝野晶子の関連性と、晶子の仕事を通じて政子の遺産がどのように見られるかを探求する。日本の文化、社会、女性の権利の形成への影響力の重要性を強調し、彼らの永続的な重要性と日本の歴史と現代におけるインスピレーションについて締めくくる。

キーワード: 北条政子、鎌倉、幕府、政治、源頼朝、与謝野晶子、文学、日本の女性。

13. Literatura

1. Beichman, J. (2002) *Embracing the Firebird: Yosano Akiko and the Birth of the Modern Japanese Woman*. Ithaca: Cornell University Press.
2. Berry, M. E. (2003) *The shogun's world: Edo Japan in the seventeenth century*. Berkeley: University of California Press.
3. Benton Fukazawa, M. (2015) Hōho Masako: The Dowager Shōgun. U: Irie Mulhern, C., ur., *Heroic with Grace: Hōjō Masako and the Founding of Kamakura Japan*, [e-book], London: Taylor & Francis Group, str. 162-208. Dostupno na: <https://www.perlego.com/book/1642128/heroic-with-grace-legendary-women-of-japan-pdf> [pristup: 21.07.2024.]
4. Bizalion, B. (2005) *Japan*. Zagreb: Extrade.
5. Bullock, J. C., Kano A., Welker J., ur. (2018) *Rethinking Japanese Feminisms*, [e-book], Honolulu: University of Hawai'i Press. Dostupno na: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/items/68d24159-b5ea-4048-9c29-b75346415917> [pristup: 21.07.2024.]
6. Chikuma, S. (1983) *Yosano Akiko zenshū* (全集). Tokyo: Chikuma Shobo.
7. Chizuko, U. (2011) *Ōoku: The Inner Chambers of the Shogun's Castle*. New York: Columbia University Press.
8. Conlan, M. (2005) *Concubines and Dowagers: Palace Women in the Lives of the Heian Courtiers*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
9. Conlan, T. D., ur. (2022) *Samurai and the Warrior Culture of Japan, 471-1877*, [e-book], Indianapolis: Hackett Publishing Company. Dostupno u: <https://www.perlego.com/book/3898958> [pristup: 21.07.2024.]
10. Ebrey, P. B. (1999) *The Cambridge Illustrated History of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Britannica. (2024) *Kiyomori*. Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Taira-Kiyomori> [pristup: 21.07.2024.]
12. Fujimura-Fanselow, K., Kameda A., ur. (1995) *Japanese Women: New Feminist Perspectives on the Past, Present and Future*. New York: Feminist Press.
13. Yamamura, K., ur. (2008) *The Cambridge History of Japan: Vol. 3, Medieval Japan, 1000–1600*. Cambridge : Cambridge University Press.

14. Hall, J. (1991) *Japan: From Prehistory to Modern Times*. Stanford: Stanford University Press.
15. Hall, J. W., Mass, J. P., ur. (1988) *Medieval Japan: Essays in Institutional History*. Stanford: Stanford University Press.
16. Hall, J. W. i Mass, J. P. (1988) Yorie and Masako: A Devoted Mother-Son Duo. U: Hall, J. W., ur., *The Cambridge History of Japan: Volume 3, Medieval Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 273-274.
17. Harrison, J. A. (2024). *Hōjō Family*. Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Hojo-family> [pristup: 22.07.2024.]
18. Hurst, C. (1998) The Heiji Rebellion and the Rise of the Minamoto. U: Hall, J. W., Takeshi, T., ur., *Japan in the Muromachi Age*. New York: Columbia University Press, str. 152.
19. Ikegami, E. (1996) *The Tale of Lady Murasaki: A Biography*. New York: Columbia University Press.
20. Keenan, D. (1978) *Emperors, Warriors, and Merchants: Japanese Society 400-1600*. New York: Columbia University Press.
21. Kurushima, N, (2004) Marriage and female inheritance in medieval Japan. *Interantional Journal of Japanese Studies*, 1 (2), str. 223-245.
22. Larson, W. (1991) *Lifting the Veil: Unveiling Women in Japan*. Stanford: Stanford University Press.
23. Mass, J. P. (1976) The Emergence of the Kamakura Bakufu. U: Shively D. H., McCullough W. H., ur., *The Cambridge History of Japan: Volume 2, Heian Period*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 46-88.
24. McCullough, H. C. (1976) *Kokoro: A Modern Japanese Novel*. Stanford: Stanford University Press.
25. Michifumi, S. (2009) *Kamakura Bakufu: Samurai no Shihai Seiji no Rekishi* (鎌倉幕府: 武士の支配政権の歴史). Tokyo: Shobo Genjin.
26. Miner, E. (2002) *Literary Cosmopolitanism in Meiji Japan: The Case of Yosano Akiko*. Princeton: Princeton University Press.
27. Morley, J. D. (1994) *A History of Japan: From Stone Age to Superpower*. New York: HarperCollins.

28. Morris, I. (1975) *The Nobility of Failure: tragic heroes in the history of Japan*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
29. Napier, S. J. (1992) *The Making of Modern Japanese Women*. New York: Columbia University Press.
30. Seidensticker, E. (2003) *Tokyo from the Air*. New York: Kodansha International.
31. Cartwright, M. (2019) *The Kamakura Period*. World History Encyclopedia. Dostupno na: https://www.worldhistory.org/Kamakura_Period/ [pristup: 22.07.2024.]
32. Zuozhe, F. i Xiaoqiu, W. (1982) Azuma kagami and Wuqi jinq bu: Historical Evidence of Sino-Japanese Cultural Interaction. *Sino-Japanese Studies*, str. 28-40. Dostupno na: <https://www.chinajapan.org/articles/01.2/01.2.28-40fengwang.pdf>
33. Stanley, S. (2019) *Women of the Shogun's Court*. New York: Routledge.
34. Tonomura, H., Walthall, A., Wakita, H. ur. (1999) *Women and Class in Japanese History*. Michigan: Michigan University Press.
35. Totman, C. (1963) *Politics in the Tokugawa Bakufu:1600-1868*. Cambridge: Harvard University Press.
36. Tsutsui, M. (2009) *Buddhist Doctrines of Gender: An Historical Introduction*. London: Routledge.
37. Turnbull, S. (2012) *The Samurai: A Military History*. Revizirano izdanje. London: Routledge.
38. Yasuda, M. (1990) *Kamakura, Muromachi . jinmei jiten*. Tōkyō: Shin Jinbutsu Ōraisha.